

Univerzita Palackého v Olomouci

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Katedra sociologie a andragogiky

**KVALITA ŽIVOTA ROMŮ VE TŘECH MĚSTECH
OKRESU VSETÍN**

**ROMANY LIFE QUALITY IN THREE CITIES OF VSETÍN
DISTRICT**

Bakalářská diplomová práce

Marcela Tuliová

Vedoucí bakalářské diplomové práce: PhDr. Helena Kubátová, Ph.D.

Olomouc 2013

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou bakalářskou práci včetně příloh vypracovala samostatně a uvedla v ní veškerou literaturu a ostatní zdroje, které jsem použila.

Ve Valašském Meziříčí dne 25. března 2013

.....
Marcela Tuliová

Poděkování

Děkuji vedoucí práce PhDr. Heleně Kubátové, PhD. za odbornou pomoc, vedení a cenné rady při tvorbě bakalářské diplomové práce.

Obsah

Úvod.....	6
1 Základní vymezení pojmů ve vztahu k romskému etniku a ke společnosti	8
1.1 Terminologie a vymezení pojmů	8
1.1.1 Terminologie	8
1.1.2 Vymezení pojmů	15
1.2 Situace romského etnika ve vztahu ke společnosti	19
2 Historie romské komunity ve světě, Evropě a v Českých zemích	22
2.1 Historie romské komunity, vznik, vývoj a postavení ve světě	22
2.2 Dějiny a postavení Romů v Československu od roku 1918 do roku 1992.....	24
2.2.1 Postavení Romů po vzniku samostatné Československé republiky	24
2.2.2 Postavení Romů v Československu za 2. světové války až do šedesátých let 20. století	25
2.2.3 Postavení Romů v Československu od šedesátých let 20. století do jejího rozpadu v roce 1992	25
2.2.4 Vývoj romského etnika v České republice od roku 1993 do současnosti	26
2.3 Závěrečné shrnutí.....	26
3 Charakteristické rysy romského etnika.....	28
3.1 Demografie	28
3.1.1 Počet obyvatel Romské národnosti v České republice	28
3.1.2 Počet obyvatel Romské národnosti v okrese Vsetín	28
3.1.3 Struktura romského společenství v České republice.....	28
3.1.4 Romové v ČR podle hlavních věkových skupin.....	29
3.2 Vzdělání.....	29
3.2.1 Mateřské školství a romské děti	29
3.2.2 Význam základního školství.....	30
3.2.3 Středoškolské a vysokoškolské vzdělání u romského etnika	30
3.2.4 Vyhodnocení vzdělanosti u romského etnika	31
3.3 Bytová situace.....	31
3.3.1 Bydlení v obecních bytech	31
3.3.2 Ubytování pro neplatiče.....	31
3.4 Zdravotní stav	32
3.5 Hodnoty a náboženství.....	32
3.5.1 Romský hodnotový systém.....	32
3.5.2 Romové a náboženství.....	33
3.6 Zvyky, kultura a umění	33
3.6.1 Romské zvyky	33
3.6.2 Kultura a umění	33
3.7 Sociální postavení.....	34
3.7.1 Vyšší vrstva	35
3.7.2 Střední vrstva.....	35
3.7.3 Nižší vrstva.....	35
3.8 Nezaměstnanost	35
3.9 Začleňování do společnosti.....	36
3.10 Ohrožení, ostatní nebezpečí a rizika	37
3.10.1 Ohrožení sociálním vyloučením	37
3.10.2 Ostatní nebezpečí a rizika.....	38

3.11	Závěrečné shrnutí.....	38
4	Výzkum kvality života romského etnika	40
4.1	Druhy výzkumných metod.....	40
4.1.1	Kvalitativní metody.....	40
4.1.2	Socioetnologický výzkum	42
4.1.3	Pozorování a interview	42
4.1.4	Analýza sekundárních dat.....	43
4.2	Užité metody a zkoumání kvality života.....	44
4.3	Závěrečné vyhodnocení kapitoly Výzkum kvality života romského etnika.....	45
4.3.1	Dotazníkové šetření	45
4.3.2	Rozhovory se zainteresovanými představiteli	45
4.3.3	Analýza sekundárních dat.....	46
5	Zkoumání kvality života Romů v ČR a ve vybraných městech okresu Vsetín. 47	
5.1	Vyhodnocení postavení a problémů romské komunity v ČR.....	48
5.2	Výzkum situace v okrese Vsetín.....	52
5.2.1	Situace ve městě Vsetín.....	52
5.2.2	Situace ve městě Valašské Meziříčí.....	60
5.2.3	Situace ve městě Rožnov pod Radhoštěm	68
5.2.4	Rozhovory s romskými podnikateli působícími v okrese Vsetín	75
5.3	Celkové zhodnocení a porovnání zjištěných skutečností a jejich následné využití... 77	
5.3.1	Celkové zhodnocení a porovnání výzkumu	77
5.3.2	Závěr a následné využití výsledků výzkumu	80
	Závěr	82
	Seznam použité literatury.....	84
	Seznam internetových zdrojů	85
	Seznam použitých zkratk.....	86
	Seznam tabulek a grafů	87
	Seznam příloh	88

Úvod

V rámci České republiky a také vymezeného regionu bývalého okresu Vsetín, resp. jeho tří měst - Rožnova pod Radhoštěm, Valašského Meziříčí a Vsetína, je otázka kvality života romského etnika a jeho vztahu k majoritní části společnosti stále velmi důležitou a sledovanou záležitostí, zejména i kvůli tomu, že v některých oblastech České republiky dochází k růstu napětí mezi oběma výše zmíněnými skupinami populace. Z tohoto pohledu je kvalita života řešené skupiny velmi důležitá, protože významně ovlivňuje zapojení romského etnika v rámci společnosti vůbec.

Cílem práce je tedy upozornit na možné problémy související s nedostatečnou kvalitou života romského etnika ve třech městech valašského regionu a následný návrh řešení palčivých problémů jejich běžného každodenního života. V rámci toho bych se chtěla zaměřit na zjištění možností zlepšení kvality života romských obyvatel ve výše zmíněných městech, zlepšení vztahů mezi majoritní částí společnosti a romským etnikem, omezení rizik, nebezpečí a patologických jevů u romského obyvatelstva a následné vytvoření koncepce a metodiky pro řešená města.

K tomu bude nutné nejprve strukturovaně vymezit, co se kvalitou života řešené skupiny obyvatelstva rozumí, její pojetí, jak k ní přistupovat a jaké jsou předpoklady pro její následné zlepšení. V takto stanoveném vymezení bude přihlédnuto rovněž k historii, původu, zvykům a vývoji romského etnika a jaké vlivy jej ovlivňovaly a ovlivňují, protože i tyto aspekty jsou pro splnění cíle práce neméně důležité.

V bývalém okrese Vsetín je přistupováno v otázce romského etnika v jednotlivých městech ze strany samospráv a občanských aktivit rozdílně a je potřeba říci, že i životní úroveň etnika je v jednotlivých městech různá. Takováto situace je ale zcela jistě příznačná i pro jiné regiony v rámci České republiky, což pro účel této bakalářské práce, její analýzy, kvalitní výstupy a odpovídající návrhy řešení, je zcela určitě přínosné.

Protože je zřejmé, že tato problematika není ojedinělá a v obdobné situaci jako města Rožnov pod Radhoštěm, Valašské Meziříčí a Vsetín se může nacházet i celá řada dalších měst a obcí v České republice bude možné

navržený postup použit, s určitými modifikacemi jako vzorové řešení či pilotní projekt i pro ostatní municipalita v jiných regionech.

1 Základní vymezení pojmů ve vztahu k romskému etniku a ke společnosti

Základním pojmem, který se bude prolínat celou mou bakalářskou prací je kvalita života a její objektivní a subjektivní vymezení. K tomu budou vztaheny všechny další pojmy související s romským etnikem a souvislostí s jejich společenským uplatněním a postavením.

1.1 Terminologie a vymezení pojmů

1.1.1 Terminologie

Kvalita života

Kvalitu života je velmi obtížné jednoznačně vymežit. Ve webové literatuře (Kvalita života a rovnost příležitostí - z aspektu vzdělávání dospělých a sociální práce) se uvádí, že pojem kvality života podle sociologicky - ekonomického konceptu se soustřeďuje zejména na materiální podmínky života ve společnosti, společenských skupin, regionů, rodiny, domácnosti a jednotlivce. Základem těchto přístupů je výpočet dostupnosti, resp. množství určitých parametrů životní úrovně, životního standardu, způsobu života sledovaných subjektů. Takto zjištěná životní úroveň nebo také životní standard se vyjadřuje většinou jako materiální aspekt způsobu života daných subjektů.

Dále k hodnocení kvality života je možné přistoupit ze dvou hledisek, a to ze subjektivního a objektivního. Odborníci se v současnosti přiklánějí převážně k subjektivnímu hodnocení jako zásadnímu a určujícímu pro život člověka. K tomuto příklonu došlo také ve zdravotnictví, kde objektivně měřitelné ukazatele zdraví byly dlouho považovány za nejpodstatnější a nejhodnotnější pro volbu další léčby a pomoci.

---

¹ Kvalita života a rovnost příležitostí - z aspektu vzdělávání dospělých a sociální práce, dostupné z http://www.jozefmiko.sk/01_profesionalne_dispozicie/04_vedecke_konferencie/m_edzinar_konfer_atp/zbornik_z_vedeckej_konferencie.pdf#page=59 (cit. 13. 12. 2012)

Objektivní kvalita života sleduje materiální zabezpečení, sociální podmínky života, sociální status a fyzické zdraví. Vymezuje se tedy jako souhrn ekonomických, sociálních, zdravotních a environmentálních podmínek, ovlivňujících život člověka. Vymětal dodává, že QOL lze vidět také jako míru, v níž jedinec využívá možnosti svého života. Subjektivní kvalita života se týká jedincova vnímání svého postavení ve společnosti v kontextu jeho kultury a hodnotového systému. Výsledná spokojenost je závislá na jeho osobních cílech, očekáváních a zájmech (Vymětal 2003, s. 198 – 199). Jedním z nejvíce uznávaných a známých modelů kvality života patří model, který byl vytvořen Centrem pro podporu zdraví při Univerzitě Toronto v Kanadě a je založen na třech základních vymezeních, přičemž každé toto vymezení obsahuje další tři kritéria sestavené do níže uvedené tabulky. Z tohoto vymezení můžeme vyčíst, jaká je skutečná kvalita života jednotlivého člověka podle hlediska významnosti a jejich naplňování v reálném životě.

Tabulka č. 1 – Kvalita života (Koncepční model QOL podle QOL Research Unit)

EXISTENCE (být – being)	KDO JSEM - osobní charakteristiky člověka
Fyzická stránka	fyzické zdraví
	osobní hygiena
	výživa (stravování)
	cvičení a pohyb
	péče o vzhled (oblečení, obuv)
	celkový vzhled
Psychická stránka	psychické zdraví
	vnímání
	pocity
	sebehodnocení, sebeúcta a sebekontrola
Duchovní stránka	osobní hodnoty
	osobní standard chování
	přesvědčení, vyznání
Kam patřím (belonging)	VAZBY A SPOJENÍ S PROSTŘEDÍM
Místo na světě (fyzické ukotvení)	domov (bydlení)
	práce (zaměstnání)

² VYMĚTAL, J. *Lékařská psychologie*. Praha: Portál, 2003, ISBN 80-7178-740-X., s. 198 – 199

	škola (v zdělávání)
	blízke okolí (sousedství)
	komunita
Místo mezi lidmi	rodina
	blízce přátelé
	přátelé (ve smyslu známí)
	spolupracovníci
	místo mezi sousedy a užší společnost
Místo ve společnosti	adekvátní příjem
	zdravotnické a sociální služby
	zaměstnání (příležitosti)
	možnosti vzdělávacích programů
	volnočasové aktivity
	společenské aktivity (dle dění a událostí)
ADAPTABILITA SEBEREALIZACE	- DOSAŽENÍ OSOBNÍCH CÍLŮ, NADĚJÍ, PŘÁNÍ A ASPIRACÍ
Každodenní život (Praktická realizace)	činnosti v domácnosti
	placené zaměstnání
	škola nebo dobrovolné činnosti
	využívání zdravotnických a sociálních služeb
Volný čas	relaxační činnosti
	činnosti redukcující stres
Plány do budoucna	činnosti pro udržování nebo zlepšování vědomostí a dovedností
	adaptace na změny

Zdroj: The quality of life model, University Toronto, Canada: <http://utoronto.ca/gol/concepts.htm>

Dalším důležitým modelem, který vyhodnocuje kvalitu života z několika úhlů, je model vypracovaný nizozemským sociologem Ruut Veenhoven - Čtyři kvality života, zaměřující se na subjektivně vnímanou kvalitu života, který vyhodnocuje z pohledu vnějších a vnitřních kvalit. Vnějšími kvalitami se rozumí charakteristika prostředí za předpokladu vhodnosti prostředí, ve kterém jedinec žije, jehož výsledkem je míra užitečnosti pro okolí a společnost. Vnitřními kvalitami se rozumí charakteristika jedince za předpokladu životaschopnosti jedince z hlediska zejména zdravotního a psychologického, kdy výsledkem je míra subjektivní pohody, spokojenosti,

pocitu štěstí a smysluplnosti - tzn. spokojenosti se životem (Veenhoven 2006, s. 74 – 100).³

Z výše uvedených skutečností chápou kvalitu života ve vztahu k romskému etniku jako soubor skutečností vyplývajících z vlastní existence, z vlivu prostředí, které je ovlivňuje (utváří) a z pohledu adaptability a seberealizace.

Rom, romský z hlediska vlastní identity (existence)

Musíme si nejprve zodpovědět, jak lze na tento pojem nebo termín nahlížet, jak je ho nutné chápat. V literatuře (Hirt, Jakoubek 2006, s. 13 - 18) se tento pojem popisuje z několika hledisek. První hledisko, které se uvádí, je to, že **Romové jsou nositelé specifické kultury**, kterou lze jen obtížně identifikovat zejména proto, že netvoří jasně danou a ohraničenou společnost, která vykazuje velkou variabilitu mezi jednotlivými romskými příbuzenskými skupinami a mezi místy, ve kterých žijí a jejich asimilace v České republice. Druhým hlediskem je, jak Romové na sebe pohlížejí – tzv. **sebeidentifikace**, přesněji řečeno jestli se za Romy považují a jestli se k romské národnosti hlásí. Při sčítání lidu v roce 2001 deklarovalo romskou národnost jen něco málo přes jedenáct tisíc obyvatel České republiky. Je ovšem možné, že se obyvatelé považují za Romy, ale mají za to, že to není národnost, protože se hlásí spíše k vymezené (nebo rodinné) entitě či svou národnost určují podle situace (např. cesty do zahraničí). Třetím hlediskem je ta skutečnost, že je Rom posuzován na základě jeho **charakteristického zevnějšku**, čímž se rozumí na základě typického vzhledu.

Populace, lokalita, enkláva, komunita (vliv prostředí)

V literatuře (Hirt, Jakoubek 2006, s. 19 – 20) se často vymezuje pojem populace ve smyslu demografického hlediska a pro náš účel se jedná o vymezení lidí neboli tzv. enklávu, jež se nachází v určitém vymezeném

---

³ VEENHOVEN, R., *The Four Quality of Life. Understanding Human Well – being.* Tokyo – New York – Paris: United Nations University Press, 2006, ISBN 92- 808-1130-4., s. 74 - 100

⁴ HIRT, T., JAKOUBEK, M., *“Romové“ v osidlech sociálního vyloučení.* Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2006, ISBN 80-86898-76-8, s. 13 - 18

⁵ HIRT, T., JAKOUBEK, M., *“Romové“ v osidlech sociálního vyloučení.* Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2006, ISBN 80-86898-76-8, s. 19 - 20

prostoru nebo na určitém místě (seskupení obydlí, ulice nebo městská čtvrť). O komunitu se jedná tehdy, jestliže vznikne seskupení lidí, mezi nimiž jsou sociální vztahy a interakce, vstupující do určitých procesů. Za komunitu se podle literatury obvykle nepovažuje společenství Romů, protože většinou je organizováno na základě silného příbuzenského pouta a naopak nedochází k jednotě ve vzájemných vztazích mezi jednotlivými romskými rodinami a společnému vystupování vůči ostatnímu okolí.

Bydlení

Základní jistotou je otázka bydlení, proto této otázce musíme věnovat náležitou pozornost. Sirovátka uvádí, že bez ohledu na to, jestli Romové žijí ve městě nebo na venkově, je míra segregace značná. Podmínky bydlení se liší podle toho, jestli žijí v centru nebo na okrajích měst anebo ve venkovských „ghettech“ (Sirovátka 2004, s. 101).

Romové mají často omezený přístup k získání obecních bytů, vzhledem k neprůhlednému a často i diskriminačnímu systému jejich přidělování (Gabal, Čada, Snopek 2008, s. 44).⁷ Ztráta bydlení, která postihuje velmi často romské obyvatelstvo, vede následně ke vzniku problému sociálního vyloučení. Na přelomu dvacátého a dvacátého prvního století docházelo k tlaku na odchod nejchudších obyvatel z bytů v městských centrech na periferii (exemplárním příkladem takového vytěsňování je odsun romského obyvatelstva ve městě Vsetín, který je součástí našeho výzkumu). Domácnosti, které mají příjem na úrovni životního minima, nemají prostředky na tzv. tržní nájemné, což vede k tomu, že žádají o byty obecní, kterých je v současnosti na komunální úrovni (obcí a měst) nedostatek. Samosprávy jsou vedeny často k tomu, že zřizují ubytování pro neplatiče, kde ale nájemníci vytvářejí nové dluhy, a to zejména na energiích a

---

⁶ SIROVÁTKA, T, *Sociální exkluze a sociální inkluze menšin a marginalizovaných skupin*. Brno: Masarykova univerzita Fakulta sociálních studií, 2004, ISBN 80-210-3455-6, s. 101

⁷ GABAL, I., ČADA, K., SNOPEK, J., *Klíč k posílení integrační politiky obcí. Sociální vyloučení Romů a Česká společnost*. Praha: Otevřená společnost o.p.s., 2008, ISBN 978-80-87110-07-2, s. 44

službách (Hirt, Jakoubek 2006, s. 36 – 37) . To často vede k tomu, že u energií se tyto skupiny připojují na elektřinu před elektroměrem (energie pro společné prostory). V mnoha případech jsou samosprávami vytvářeny tzv. holobyty, které nemají téměř žádné vybavení, jež v nájemních bytech obvyklé, kde umísťuje obyvatele ohrožené sociálním vyloučením.

Kvalita bydlení

Velmi často chudí a sociálně vyloučení Romové žijí v situaci provizoria, které není většinou ze strany pronajímatelů v odpovídající kvalitě. Navíc nájemní smlouvy jsou většinou uzavírány na dobu určitou (nájemníci nemají jistotu, že o bydlení nepřijdou). Možnost nájemníků svou situaci zlepšit je nízká nebo žádná, což vede u nich ke skepsi a k tomu, že o přidělené byty nepečují tak, jak by měli. Velmi rozšířená diagnóza, že romští nájemníci své byty „vybydlují“, není vždy úplně pravdivá, i když i tento jev se vyskytuje. Neplatičství je pro samosprávy často velkým problémem, ale i zde je nutné přistupovat k neplatičům individuálně, a to podle míry zavinění. Často nastává situace, že chudá domácnost s dětmi přijde o bydlení a dochází k rozbití rodiny a problémoví nájemníci jsou přestěhováni do horšího typu bydlení. To může vést k tomu, že se v horším typu bydlení ocitnou neplatiči i bezproblémoví nájemníci. Z toho je patrné, že problémem nemusí být sociálně vyloučení nebo chudí nájemníci, ale problematická pravidla bytové politiky, která nejsou spravedlivá vůči všem nájemníkům stejně (Hirt, Jakoubek 2006, s. 36 – 39).

Zaměstnanost (resp. nezaměstnanost a past chudoby)

Sociální vyloučení se většinou odvíjí od omezené možnosti uplatnit se na trhu práce a nebezpečím chudoby (Sirovátka 2004, s. 103). Sociálně vyloučení Romové v produktivním věku jsou v naprosté většině dlouhodobě

---

⁸ HIRT, T., JAKOUBEK, M., *“Romové“ v osidlech sociálního vyloučení*. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2006, ISBN 80-86898-76-8, s. 36 - 37

⁹ HIRT, T., JAKOUBEK, M., *“Romové“ v osidlech sociálního vyloučení*. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2006, ISBN 80-86898-76-8, s. 36 - 39

¹⁰ SIROVÁTKA, T , *Sociální exkluze a sociální inkluze menšin a marginalizovaných skupin*. Brno: Masarykova univerzita Fakulta sociálních studií, 2004, ISBN 80-210-3455-6, s.103

nezaměstnaní (déle než jeden rok). Častým problémem je jejich kvalifikace, která bývá poměrně nízká, ale i to, že i lépe kvalifikovaní Romové jsou bez práce. Dlouhodobě nezaměstnaný má tedy největší problém samotnou dlouhodobou nezaměstnaností, protože následná adaptace ze stavu zbytečnosti a beznaděje je docela obtížná. Jedním ze základních důvodů, proč celá řada sociálně vyloučených Romů nepracuje, je obrácení principu, pro který lidé většinou pracují. Pro většinu sociálně vyloučených obyvatel jsou jediným pravidelným příjmem sociální dávky, kdy tento garantovaný příjem je často vyšší než příjem, kterého by dosáhli za nekvalifikovanou práci v zaměstnání. Dávky sociální pomoci zachraňují obyvatele takto postižené před hmotnou nouzí, přičemž přispívají k propadu do pasti chudoby. Lidé, kteří jsou zadlužení a na jejichž příjem je uvalena exekuce, nemají motivaci udržet si trvale zaměstnání, protože o svůj příjem přijdou. Často se stává (hlavně ve velkých městech), že mohou dlouhodobě nezaměstnaní nalézt méně kvalifikovanou práci, ale své příjmy z práce nepřiznávají, aby nepřišli o příjmy z dávek (Hirt, Jakoubek 2006, s. 41 – 44).

Nedostatečné vzdělání

Je docela závažným handicapem u Romů. Vzdělávání Romů je jednou z priorit pro jejich integraci a nízká úroveň vzdělání má svůj důsledek v nedostatečné profesní kompetenci, což vede k příčinám vysoké romské nezaměstnanosti (Sirovátka 2004, s. 105). Je pravdou, že Romové jsou z velké části méně vzdělání než ostatní část populace. Důvodem je většinou nízké vzdělání rodičů, ekonomické, kulturní či jazykové překážky. To mívá často za důsledek segregaci při vzdělávání Romů, případně oddělené vzdělávání Romů od ostatních a také problematický přístup k středoškolskému vzdělání pro Romy. Romští rodiče většinou nemají dostatečnou motivaci pro to, aby pochopili, jak je vzdělání jejich dětí pro

---

¹¹ HIRT, T., JAKOUBEK, M., *“Romové“ v osidlech sociálního vyloučení*. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2006, ISBN 80-86898-76-8, s. 41 - 44

¹² SIROVÁTKA, T, *Sociální exkluze a sociální inkluze menšin a marginalizovaných skupin*. Brno: Masarykova univerzita Fakulta sociálních studií, 2004, ISBN 80-210-3455-6, s. 105

uplatnění ve společnosti důležité, protože nevidí jeho využití v dalším životě. Gabal uvádí, že v rámci svého výzkumu mezi 2.616 respondenty nejvíce lidí označilo neúspěch Romů ve vzdělávacím procesu v rodinách a v zapojení rodičů do výuky a nutnosti zlepšení jejich vztahu mezi nimi a školou (Gabal, Čada, Snopek 2008, s. 45). Tato skepse je navíc ještě umocněna očekávanou diskriminací na trhu práce. Protože je motivace ke vzdělávání nízká, většina romských rodin nakonec segregaci ve výuce akceptuje.

V současnosti dochází k uplatňování finančních pobídek pro úspěšné romské středoškoláky, které pomáhá zejména chudým studentům překonávat finanční překážky (Hirt, Jakoubek 2006, s. 94 – 98)

Solidární síť

Romové zachovávají v rámci rozšířených rodin solidární síť, což znamená, že se vzájemně jistí proti přechodným výpadkům příjmů a proti dalším úskalím ohrožujících chudé rodiny. Prakticky vzato to znamená, že v dobách náhlé nouze si vzájemně půjčují peníze, poskytují jídlo nebo přístřeší, tím nastává rovnostářský účinek, kdy bohatí dávají více, než přijímají. Důsledkem rovnostářství je demotivace členů rodinných sítí od práce (Hirt, Jakoubek 2006, s. 92 – 94)

1.1.2 Vymezení pojmů

Dluhy a dluhová past

Velmi významným, ne-li největším problémem je neustále rostoucí zadluženost romských rodin. Romové mají velmi časté dluhy na nájemném, energiích, zdravotním pojištění a na pokutách. Tento negativní jev vzniká tak, že celá řada romských rodin má velkou potřebu peněžní hotovosti, přičemž obvyklým způsobem vzniku dluhu je to, že si romská rodina založí

---

¹³ GABAL, I., ČADA, K., SNOPEK, J., *Klíč k posílení integrační politiky obcí. Sociální vyloučení Romů a Česká společnost*. Praha: Otevřená společnost o.p.s., 2008, ISBN 978-80-87110-07-2, s. 45

¹⁴ HIRT, T., JAKOUBEK, M., *“Romové“ v osidlech sociálního vyloučení*. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2006, ISBN 80-86898-76-8, s. 94 - 98

¹⁵ HIRT, T., JAKOUBEK, M., *“Romové“ v osidlech sociálního vyloučení*. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2006, ISBN 80-86898-76-8, s. 92 - 94

i několik peněžních účtů, které mají v nabídce kontokorent, ten je ve výši dvojnásobku úločky do banky a samozřejmý úrok, který se na kontokorentních úvěrech pohybuje i okolo 25 % p.a.. Toto je ovšem jen první krok spouštěcího mechanismu v zadlužování. Ten další spočívá v tom, že si obvykle nakoupí potřeby na splátkový prodej bez možnosti dalšího splácení. Protože nejsou schopni svoje splátky dodržet a dluhy splácet, půjčují si u lichvářů, kteří mají úrokovou sazbu z těchto peněz ovšem mnohem vyšší než je například úrok z kontokorentního úvěru, aby splatili své původní dluhy. Pak ovšem nastává další konfliktní situace, když nezaplatí lichvářům. Ti nezřídka používají i násilné metody k vymození dluhů. Tímto jsou romské domácnosti často vystaveny nejen tlaku exekutorů, ale i terčem nevybíravých metod lichvářů.

Dluhy jsou často hlavní překážkou v integraci Romů do legálního trhu práce, protože příjmy z práce „na černo“ nemohou být zabaveny. Dluhy také vedou ve velmi mnoha případech k patologickým či až kriminálním jevům, zejména ke krádežím anebo k podvodům (Hirt, Jakoubek 2006, s. 101 – 102).

Nízká mobilita

Jedná se o obecný problém na trhu práce v celé České republice. U romské části populace je tento problém zvýrazněn tím, že většinou jsou velmi silně zastoupeni v neprosperujících oblastech a vzhledem k solidárním rodinným sítím, které udržují, mají velké překážky se stěhováním se za prací. Další problém souvisí s bydlením, resp. se získáváním bytů při přestěhování se za prací. V této souvislosti je i velký problém s tím, že Romové poměrně často patří vzhledem k chudobě k dlužníkům, kteří neplatí nájemné či energie. Tento fakt je poté ve společnosti vnímán v pohledu na ně jako na problematickou skupinu obyvatelstva, a to i na ty, kteří své povinnosti

---

¹⁶ HIRT, T., JAKOUBEK, M., „Romové“ v osidlech sociálního vyloučení. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2006, ISBN 80-86898-76-8, s. 101 - 102

bezezbytku plní. Romové jsou tedy často diskriminováni a samosprávami vystěhováváni na okraje měst (Hirt, Jakoubek 2006, s. 98 - 101)

Práce „na černo“

Velké množství oficiálně nezaměstnaných Romů pracuje na černo. Problémem práce na černo je to, že výdělků z takovéto činnosti jsou téměř právně nevymahatelné, čímž přicházejí při takovémto zaměstnání pod různými záminkami o původně přislíbený výdělek nebo jeho část. Dalším problémem při tomto způsobu práce je nedostatečná bezpečnost práce.

Práce na černo (odborně řečeno práce ve stínové ekonomice) bývá většinou nekvalifikovaná a ztěžuje Romům přechod na práci kvalifikovanou. Práce na černo je ve své podstatě nepostižitelná, protože ji stát nemůže kontrolovat. Tento typ práce, kdy zaměstnavatel platí zaměstnanci „na ruku“ by ztratil svou přitažlivost, kdyby se neustále nezvyšovala marginální daňová zátěž (Hirt, Jakoubek 2006, s. 102)

Diskriminace

Závažným problémem je diskriminace Romů v každodenním životě (Sirovátka 2004, s. 109). Tato diskriminace se následně projevuje na pracovních a jiných trzích. Postavení státu, který se snaží proti diskriminaci bojovat, je v této záležitosti velice složité. Důvodem je zejména to, že diskriminace sama o sobě je velice obtížně prokazatelná. Někteří zaměstnavatelé odmítají zaměstnávat Romy z xenofobních důvodů. Velmi často rozšířenou praktikou je, že zaměstnavatel platí zaměstnancům neromským více než romským, čímž mají Romové horší vyjednávací pozici než ostatní. Rozšířené je i to, že zaměstnavatelé odmítají přijmout Romy, přičemž nejsou schopni rozpoznat kvalitu pracovníka a etnická příslušnost je sama o sobě negativním signálem podle rozšířeného názoru, že Romové

---

¹⁷ HIRT, T., JAKOUBEK, M., *„Romové“ v osidlech sociálního vyloučení*. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2006, ISBN 80-86898-76-8, s. 98 - 101

¹⁸ HIRT, T., JAKOUBEK, M., *„Romové“ v osidlech sociálního vyloučení*. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2006, ISBN 80-86898-76-8, s. 102

¹⁹ SIROVÁTKA, T., *Sociální exkluze a sociální inkluze menšin a marginalizovaných skupin*. Brno: Masarykova univerzita Fakulta sociálních studií, 2004, ISBN 80-210-3455-6, s. 109

mají horší pracovní morálku než zaměstnanci z majoritní části společnosti. Navíc tato Romy očekávaná diskriminace vede k nezájmu Romů při získávání dovedností, znalostí nebo pracovních návyků a tím k potvrzení domněnky zaměstnavatelů. Lze tedy konstatovat, že hlavní důvod diskriminace Romů je v statistikách, čili jak se říká v literatuře – ve statistické diskriminaci (Hirt, Jakoubek 2006, s. 103)

Tímto je prakticky znemožněna integrace Romů, čímž dochází k poškozování celé společnosti. Pokud by tedy pominuly důvody statistické diskriminace, snížil by se prostor pro diskriminaci samotnou. Zde se tedy nabízí jít pouze cestou finančních pobídek Romům od státu, aby byli motivováni usilovat o vyšší vzdělání a následně o zvýšení jejich prestiže v rámci celé společnosti (Hirt, Jakoubek 2006, s. 103)

Sociální vyloučení Romů

Jedná se o situaci, kdy jsou ekonomické subjekty (lidé, rodiny, domácnosti) vyloučeny z určitých sociálních vztahů a interakcí a z provozu sociálních institucí, které jsou přístupné většině společnosti (Hirt, Jakoubek 2006, s. 13)

Existence sociálně vyloučených lokalit je často spojována s chudobou Romů v České republice. Prakticky se jedná o to, že sociálně vyloučení obyvatel a chudí obývají jedno místo, přičemž narůstají problémy s řešením jejich obtížné sociální situace. Jedná se zejména o to, že osoby ohrožené sociálním vyloučením jsou většinou dlouhodobě bez zaměstnání, jsou závislé na sociálních dávkách a na sociální péči. V České republice vidíme i to, že se nemusí zákonitě jednat o skutečnost, že obyvatelé obývají územně vymezené místo, ale i přesto jsou ohroženi sociálním vyloučením (Hirt, Jakoubek 2006, s. 21– 22).

---

²⁰ HIRT, T., JAKOUBEK, M., *“Romové“ v osidlech sociálního vyloučení*. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2006, ISBN 80-86898-76-8, s. 103

²¹ HIRT, T., JAKOUBEK, M., *“Romové“ v osidlech sociálního vyloučení*. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2006, ISBN 80-86898-76-8, s. 103

²² HIRT, T., JAKOUBEK, M., *“Romové“ v osidlech sociálního vyloučení*. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2006, ISBN 80-86898-76-8, s. 13

²³ HIRT, T., JAKOUBEK, M., *“Romové“ v osidlech sociálního vyloučení*. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2006, ISBN 80-86898-76-8, s. 21 -22

1.2 Situace romského etnika ve vztahu ke společnosti

Zatížení Romů v současné společnosti v souvislosti s přechodem na tržní hospodářství bylo významně znásobeno tím, že jejich sociální a ekonomické postavení je určitou formou diskriminováno (Hirt, Jakoubek 2006, s. 103).

Jakoubek uvádí, že „Romská politika se odehrává na styčných plochách mezi Romy, většinovou populací a státní správou, přičemž vývoj je determinován jak potřebami, aspiracemi a schopnostmi Romů, tak i příležitostmi a limity danými širším politickým prostředím“ (Jakoubek 2008, str. 190). Nejednota Romů z hlediska jazykového a zájmového vede k tomu, že pravděpodobně nedojde k jejich politickému sjednocení (Jakoubek 2008, s. 191).

Většina problémů, kterým Romové čelí spolu s ostatními občany České republiky, je komplikována problematickým právním prostředím, regulovaným trhem s byty a vysokým daňovým zatížením. Co se týče uplatnění na trhu práce, je postavení Romů v porovnání s majoritní částí obyvatelstva mnohem horší vzhledem ke komplikovanému postavení ve společnosti vlivem ekonomického a právního prostředí v České republice. Na sociálních dávkách jsou závislé celé rodinné sítě, které nemají známosti ani kontakty na rodiny na sociálním systému nezávislé.

Mimořádným problémem romských domácností, stejným jako mnoha domácností v celé společnosti, je obrovská zadluženost, která je nutí hledat nezákonné zdroje příjmů, kvůli tomu, že legální zdroje by mohly být zabaveny. U romských domácností je tento nárůst zadluženosti epidemií, která se šíří v podobě problému zasahující celé rodinné sítě, kdy se dostávají velmi často do dluhové pasti, pod útoky exekutorů a lichvářů. Je zřejmé, že

---

²⁴ HIRT, T., JAKOUBEK, M., *“Romové“ v osidlech sociálního vyloučení*. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2006, ISBN 80-86898-76-8, s. 103 - 105

²⁵ HIRT, T., JAKOUBEK, M., *“Romové“ v osidlech sociálního vyloučení*. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2006, ISBN 80-86898-76-8, s. 103

²⁶ JAKOUBEK, M., *Cikáni a etnicita*. Praha: Triton, 2008, ISBN 978-80-7387-105-5, s. 190

²⁷ JAKOUBEK, M., *Cikáni a etnicita*. Praha: Triton, 2008, ISBN 978-80-7387-105-5, s. 191

tyto domácnosti potřebují úlevu od dluhů pomocí osobního bankrotu nebo odpovídající prevence před růstem kumulovaného zadlužení a následného vzniku patologických jevů.

Velkým problémem je nízká motivace Romů ke vzdělání, protože jeho využití má mnohem menší šanci než u neromského obyvatelstva. Důvodem je předpokládaná diskriminace a uplatnění Romů. V současnosti je u nás nastavená stimulace, kterou jsou finanční odměny pro romské žáky s dobrými studijními výsledky.

Často bývají Romové označováni, vzhledem ke své specifické identitě, za nositele nacionalismu, což vede ke vzniku rasistických nálad, které tvrdí, že Cikáni jsou odlišní a neslučitelní s majoritní společností. Tato cikánská identita vede často k omezení statusu, k segregaci (příp. izolaci) a k potlačení demokratického politického vývoje (Jakoubek 2008, s. 194 – 195). Dalším problémem, který specificky postihuje romskou populaci, jsou formy diskriminačního chování na trhu s byty a bydlením vůbec. Toto chování je ale obtížně prokazatelné. Zde by měla být zvolena určitá forma přidělování sociálních bytů romským rodinám a dávat jim ambici pro získání vlastního bydlení. Stát převedl přidělování sociálních bytů do kompetence místních samospráv, které často romské domácnosti vystěhovávají na periferii měst a primárně tento problém de facto neřeší.

1.3 Závěrečné shrnutí

Kvalita života je obtížně definovatelný pojem, který není v odborných kruzích úplně jednoznačně definován. Pro stanovení vlastní definice jsem vycházela z Modelu kvality života vytvořeného Centrem pro podporu zdraví Univerzity Toronto. Kvalitu života ve vztahu k romskému etniku chápu jako soubor skutečností vyplývajících z vlastní existence, z vlivu prostředí, které je ovlivňuje (utváří) a z pohledu adaptability či možnosti seberealizace. Při výzkumu kvality života se soustředím na zjišťování:

- jak si romská populace uvědomuje svou vlastní existenci, z hlediska jim příznačných osobních vlastností nebo charakteristik,

---

²⁸ JAKOUBEK, M., *Cikáni a etnicita*. Praha: Triton, 2008, ISBN 978-80-7387-105-5, s. 194 - 195

- jaké je místo Romů v prostředí a ve společnosti, ve které se nacházejí, s čímž souvisí to, jaké problémy je třeba řešit (zejména finanční gramotnost, vzdělávání, bydlení a bytové zabezpečení a integrace na pracovním trhu),
- jaké jsou možnosti Romů při stanovování a dosahování cílů a realizace plánů jednotlivců.

Na závěr této kapitoly je nutno říci, že jsem z literatury zjistila z globálního hlediska celou řadu problematických oblastí u romského etnika, zejména se jedná o zadlužování, vzdělání a následné uplatnění na trhu práce, kvalitní zázemí pro rodinný život, získávání zaměstnání a odstranění práce „na černo“.

2 Historie romské komunity ve světě, Evropě a v Českých zemích

2.1 Historie romské komunity, vznik, vývoj a postavení ve světě

Historický vývoj Romů působil zcela zásadním způsobem na formování jejich charakteru. Jejich kultura a samotná specifika života romských rodin se protkávala historickou linkou v provázanosti s jejich životním stylem, romstvím, romskými tradicemi, zvyky, výchovou, ekonomickými zvyklostmi a genetickými vlastnostmi, čímž se vysvětlují konkrétní dopady v reálném životě romské populace. Romové se přemísťovali z jednoho státu do druhého, kdy příčiny migrace byly ekonomického, náboženského a politického rázu, velmi často spojeného s nuceným odchodem. Z historie je tedy patrné, že migrační vlny byly velmi významné a tento nucený odchod neusazených kočujících Romů byl závislý nejen na hledání lepšího života, ale byl také ovlivněn jejich pronásledováním. Romové byli považováni od nepaměti za nevzdělaný a necivilizovaný národ. Následující přehled historie Romů včetně historických mezníků ukazuje, jak sociální a kulturní odlišnosti ovlivnily neúspěšnou asimilaci v dějové linii. Dále nastiňuje skutečnosti, které přetrvávají do současného života, a které měly a mají vliv na kvalitu života Romů.

Původ Romů byl v minulosti předmětem četných diskuzí. Objasnit teorii o jejich indickém původu přinesla teprve studia v antropologickém, etnografickém, historickém a lingvistickém oboru. Ta potvrdila, že pravlastí Romů je Indie, kde tvořili chudou skupinu obyvatel žijící kočovným způsobem života. Podle Horvátové existuje předpoklad, že Romové nikdy nevytvořili homogenní společenství.

Jisté rozdíly mezi jednotlivými romskými skupinami se možná datují už od Indie. Předkové Romů patrně příslušeli k řadě nejrozličnějších domských kast a podkast (Horváthová 2002, s. 7). S tím patrně souvisí pojmenovávání vlastních etnických názvů, skupin a podskupin, které Romové sami dodnes

---

²⁹ HORVÁTHOVÁ, J. *Kapitoly z dějin Romů*. Praha: Člověk v tísni, společnost při ČT, o.p.s., 2002, ISBN neuvedeno, s 7

uznávají pro své skupinové označení - Sintové, Manušové, Kale, Romanichalové, Gitanos apod. Romové přicházeli do střední Evropy postupně a ve skupinách. Byli přijímáni jako kající hříšníci, poutníci cestující po světě. Za první zprávu o Romech se pokládá zápis mnicha v klášteře na hoře Athos z r. 1100 a z r. 1322, kdy anglický františkán zapsal popis zvláštního lidu, který je odsouzen k věčné nestálosti. Přes počáteční blahosklonnost a pochopení Evropanů se však začal jejich vztah k Romům měnit. Na vině byl zřejmě odlišný vzhled, jiné zvyklosti, jiná mentalita a taktéž pro Evropany nesrozumitelný jazyk. Na jedné straně nepochopení, opovržení a averzi způsobil obecně strach lidí z neznámého, na druhé straně k tomu přispěly jejich příležitostné krádeže.

Určitou podobnost můžeme shledávat v rozdílech mezi samotnými romskými skupinami v různých částech Evropy tehdy i nyní. Některé skupiny se bezcílně potulovaly, jiné se zabývaly rodovými řemesly a snažily se zajistit si stálý zdroj obživy. Bezprizorní skupiny se podílely pravděpodobně i na páchání kriminálních deliktů. Horváthová uvádí, že Romové, jako nově příchozí, nepatřili do již vytvořené ekonomické struktury daných zemí a vždy v ní působili více či méně jako cizí prvek (Horváthová 2002, s. 17).

Ve střední Evropě měli Romové příznivější podmínky nežli v západní. V 16. a 17. století se rozšířila Osmanská říše a Romové se začínají usazovat. Do Uher přicházejí Romové ze západní Evropy, kde byli pronásledováni a jehož vrcholem se staly represálie proti nim Leopoldem I., který je stavěl mimo zákon a prohlásil je za psance. Také Karel IV. se ve svých nařízeních na popravu neomezuje jen na muže, ale i ženy, přičemž malé děti byly předávány na převýchovu do katolických rodin. V 18. století nasával zvrát, když Marie Terezie a Josef II. se zasazují o trvalé usazení a asimilování romského obyvatelstva. Klade se důraz na školní docházku, na výchovu dětí, na vyučení se řemeslu a na zákaz kočovného způsobu života. Z Uher na území Moravy přicházejí další Romové, kteří se živí převážně

---

³⁰ HORVÁTHOVÁ, J. *Kapitoly z dějin Romů*. Praha: Člověk v tísní, společnost při ČT, o.p.s., 2002, ISBN neuvedeno, s. 17

kovářstvím, nádenickou prací, obchodem s koňmi, komediantstvím a usazují se. Romové v Českých zemích zůstávají stále neusazeni, na Moravě se vytváří síť romského osídlení. Gabal s odkazem na Holomka uvádí osídlení v prostoru vymezeném okresy Uherský Brod, Hodonín, Uherské Hradiště. Rok 1900 čítá na Moravě téměř 30 romských táborů (Gabal 1999, s. 154). O 10 let později je potvrzen pobyt Romů ve stovkách obcí Moravy a s přibývajícimi roky se tento počet zvyšuje. Získat v obcích trvalé bydliště ale je těžké, Romové narážejí na odpor místních obyvatel, jsou často vyháněni, přesto se znovu vracejí. Z tohoto důvodu zakládají Romové své tábory za obcemi. „Postupně se tak v meziválečné době vytvářely dobré podmínky pro proces integrace, která byla bohužel okupací tragicky přerušena a ukončena“, dodává autor v analýze situace vybraných etnických menšin v ČR (Gabal 1999, s. 155).

2.2 Dějiny a postavení Romů v Československu od roku 1918 do roku 1992

2.2.1 Postavení Romů po vzniku samostatné Československé republiky

Západoevropské státy (včetně první Československé republiky) v otázce Romů jen konkretizovaly záměry, jak Romy ze společnosti vytlačit a nepomáhat k jejich začleňování. Jejich kočovný a potulný způsob života s sebou přinášel řadu navazujících společenských problémů. Romové byli vnímáni jako lidé bez stálého domova, nepracující, toulající se, živící se krádežemi a různými podvody. Byli nazýváni Cikány a vnímali, že toto oslovení není pouze etnické označení, ale že mělo negativní konotaci.

Zřetelněji to pociťovali Romové integrovaní a usedle žijící. V roce 1927 vzniká Zákon č. 117 o potulných cikánech, který měl postihovat Romy kočovné, jež se měli prokazovat cikánskými legitimacemi. Podle ustanovení byly neusazeným Romům odebírány děti za nedostatečnou péči. Ve

---

³¹ GABAL, I. A KOL. *Etnické menšiny ve střední Evropě: konflikt nebo integrace*. Praha: G plus G, 1999, ISBN 80-86103-23-4, s. 154

³² GABAL, I. A KOL. *Etnické menšiny ve střední Evropě: konflikt nebo integrace*. Praha: G plus G, 1999, ISBN 80-86103-23-4, s. 155

třicátých letech se Romové začali přesouvat z hitlerovského Německa do Československa, kdy příliv Romů opět vzbudil nevoli občanů a nárůst averze vůči tomuto etniku.

2.2.2 Postavení Romů v Československu za 2. světové války až do šedesátých let 20. století

V roce 1939 Protektorátní ministerstvo vnitra vyhlásilo trvalé usídlení kočujících osob, přičemž měly obce vytvářet podmínky pro jejich usazení. Ty ovšem dělaly vše pro to, aby k usazení nedocházelo. Řešením tohoto problému bylo odsunutí dospělých mužů do kárných pracovních táborů, o čemž rozhodovala představenstva obcí.

V roce 1942 říšský vůdce SS Heinrich Himmler vynesl rozsudek o deportacích cikánů a cikánských míšenců do koncentračního tábora Auschwitz – Birkenau, kde byl pro ně vytvořen speciální rodinný cikánský tábor, kam byla v následujících letech postupně deportována většina Romů vč. usedlých, žijících se vlastní prací. Počet obětí v koncentračních táborech se odhaduje na 5.000 Romů. Po válce se Romové vraceli do Čech a na Moravu a rozptylují se mezi obyvatelstvo. Romové přicházející ze Slovenska se od českých a moravských Romů lišili svými zvyky, odíváním i způsobem života. Po válce se Romové, kteří splynuli s místními obyvateli, učí žít spolu, kdy společné soužití přineslo jisté sociální konflikty a napětí.

Únor 1948 nastoluje změnu postavení Romů ve společnosti. Stávají se rovnoprávními členy, což jim zaručuje ústava, ale zákon o potulných cikánech se nadále uplatňoval do roku 1950. Poté stát nařizuje asimilaci s promyšlenou a důslednou snahou zařadit Romy do společnosti výmazem všech rozdílů, kterými se romské etnikum vyznačuje. Jejich mateřský jazyk měl být zapomenut s tím, že se jedná se o nesrozumitelnou hantýrku. Jejich zvyky a tradice nejsou kulturní rysy, nýbrž projevy retardace.

2.2.3 Postavení Romů v Československu od šedesátých let 20. století do jejího rozpadu v roce 1992

V šedesátých letech se Romové zapojují do řešení romské otázky. Vzniká organizace Svaz Cikánů – Romů, která se od roku 1969 do roku 1973 zasazovala o rovnoprávné a bezkonfliktní soužití majority s romskou

menšinou a nechce se asimilovat. KSČ ale svaz zlikvidovala a Romové se nemohli do řešení vlastní otázky aktivně zapojovat. V sedmdesátých letech vznikly sociální výhody pro občany cikánského původu. Tyto výhody však problémy Romů neřešily, jen je zastíraly. Ztotožňuji se s výrokem Horváthové, že Romové nebyli před rokem 1989 uznáni jako svébytná etnická skupina. Jak Horváthová uvádí, byli Romové svým odlišným způsobem života vnímáni společnostmi jako občané sociálně retardovaní, kteří se musí převychovat podle vzoru majority (Horváthová 2002, s. 53).

2.2.4 Vývoj romského etnika v České republice od roku 1993 do současnosti

Česká vláda si od sametové revoluce dávala za cíl řešit romskou otázku. Dle mého názoru byla romská otázka vykládána jako romský problém a cílem řešení bylo její neřešení. Polistopadové vlády měly odlišné programy v tomto tzv. řešení romské otázky a výsledkem toho bylo buď zakládání různých úřadů, institucí a funkcí a v nich vytváření dlouhodobých koncepcí, které se jevily jako potřebné, ale jen přenášely zodpovědnost a způsob řešení pro další úřadující vládu nebo romskou otázku vláda přehlížela s tím, že řešení je přímo na obecné občanské zákonitosti. Po revoluci vznikly nejrůznější romské subjekty, romská média aj. Dnešní společnost není o romských aktivitách dostatečně informována a ani snaha odborníků zpopularizovat kulturu Romů nedokázala podnítit a vzbudit zájem spoluobčanů. V roce 2000 Mezinárodní romská unie International Romani Union (IRU) vyhláší Deklaraci národa, v níž Romové celého světa vyjádřili své přesvědčení, že tvoří jeden společný národ, protože sdílí společné tradice, kulturu, mateřský jazyk a původ.

2.3 Závěrečné shrnutí

Státem řízená asimilace prohloubila propast mezi majoritou a minoritou. Cikánská otázka se řešila od příchodu Romů do Evropy a do Čech, otázka se postupným historickým vývojem mění na problém. Z doby protektorátu a označením „cikánský problém“ se historickou linkou dostáváme do

---

³³ HORVÁTHOVÁ, J. *Kapitoly z dějin Romů*. Praha: Člověk v tísní, společnost při ČT, o.p.s., 2002, ISBN nevedeno, s. 53

současnosti se stejným způsobem vyložený jako „romský problém“. Zahrnuje v sobě otázky týkající se sociálního postavení Romů, nízkou, nedostatečnou vzdělaností a zjevnou odlišností. Romové neusilovali o zapojení do společnosti a žili na okraji. Spoluobčané Romům vytýkali, že využívali svá práva a neplnili povinnosti občanů státu. Nakolik jsou tato obvinění pravdivá, podložená historickou determinací spojenou s nízkou vzdělaností, integrací a sociální úrovní Romů, rozvádím v následující kapitole.

3 Charakteristické rysy romského etnika

3.1 Demografie

3.1.1 Počet obyvatel Romské národnosti v České republice

Celkový počet Romů v České republice není přesně znám, protože v údajích Českého statistického úřadu se uvádí počet těch, kteří se k romské národnosti hlásí, a ne těch, kteří skutečně Romy jsou. Odhaduje se, že počet Romů v České republice je přibližně kolem necelých 2 – 2,5% celkové populace, což znamená, že se jejich současný počet v absolutní hodnotě odhaduje mezi 200 až 250 tisíci obyvateli, přičemž z internetové publikace Ivana Gabala - *Východiska strategie boje proti sociálnímu vyloučení z roku 2010 se uvádí počet 150 – 200 tisíc (Východiska strategie boje proti sociálnímu vyloučení).*

3.1.2 Počet obyvatel Romské národnosti v okrese Vsetín

Jak je již uvedeno v předchozí kapitole, nelze vycházet z údajů, které vznikly ze sčítání lidu, domů a bytů v roce 2011, protože podle tohoto sčítání je počet obyvatel romské národnosti v okrese Vsetín jen 83 obyvatel (ČSÚ). V okrese Vsetín žije podle Zprávy o stavu romské menšiny z roku 2012, kde se v kvalifikovaném odhadu uvádí, že v okrese Vsetín přibližně 750 lidí, z toho Vsetín cca 400 obyvatel, Valašské Meziříčí cca 300 obyvatel a Rožnov pod Radhoštěm cca 45 – 50 obyvatel (Zpráva o situaci v kraji).

3.1.3 Struktura romského společenství v České republice

Romové netvoří kompaktní společenství a dělí se do řady skupin, podskupin a rodů, přičemž nejvíce je Romů slovenských, kterých je asi 75 – 85%, další

---

³⁴ Východiska strategie boje proti sociálnímu vyloučení, dostupné z www.rynet.cz/romea/dokumenty/vychodiska_strategie.pdf (cit. 30. 1. 2013)

³⁵ ČSÚ

³⁶ Zpráva o situaci v kraji, dostupné z www.kr-zlinsky.cz/docs/.../zprava-o-situtaci-v-kraji-2011-web.pdf (cit. 30. 1. 2013)

silnou skupinou jsou Romové olašští, kterých je asi 10%. Zbývajících 10 – 15% představují maďarští Romové, zbytky původních českých Romů a němečtí Slintové. Mezi jednotlivci z těchto celků a skupin nastávají často až propastné rozdíly (Horváthová 2002, s. 63 – 65).

3.1.4 Romové v ČR podle hlavních věkových skupin

Z níže uvedené tabulky plyne, že od roku 1970 dochází k postupnému snižování porodnosti (a tím i ke snižování dětské složky populace) ve prospěch osob v produktivním věku 15 – 59 let, přičemž počet osob v poproduktivním věku se nijak výrazně nemění.

Tabulka č. 2 – Romové v ČR podle hlavních věkových skupin za období 1970 – 2001 v %

Věková skupina	Rok 1970		Rok 1980		Rok 1991		Rok 2001	
	Romové	ČR	Romové	ČR	Romové	ČR	Romové	ČR
0 – 14	49,70	21,20	42,50	23,50	37,60	21,00	30,50	16,20
15 – 59	47,20	60,40	53,00	59,70	58,90	61,30	64,60	65,40
60 +	3,10	18,40	4,50	16,80	3,50	17,70	4,90	18,40
Celkem	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Zdroj: Východiska a strategie boje proti sociálnímu vyloučení

3.2 Vzdělání

Vzdělání je u Romů jedním z největších problémů, Romové se vyznačují podprůměrnou vzdělaností. Úroveň vzdělávání u Romů stagnuje a není jistý obrat k lepšímu. Častým důvodem toho, že jejich úroveň ve vzdělání je nízká, protože rodiče romských dětí berou školu jako nutné zlo (až represí) a podceňují význam vzdělávání a školy pro další život a tím pádem mají logicky negativní postoj k pedagogické veřejnosti (Nečas 1999, s. 111).

3.2.1 Mateřské školství a romské děti

Mateřské školy navštěvuje v celé délce jen nepatrné procento romských dětí a většina dětí je odkázána na výchovu v rodinách v nevyhovujících

³⁷ HORVÁTHOVÁ, J., *Kapitoly z dějin Romů*. Praha: Člověk v tísní, společnost při ČT, o.p.s., 2002, ISBN neuvedeno, s. 63 - 65

³⁸ NEČAS, C., *Romové v České republice včera a dnes*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci – Vydavatelství Olomouc, 4. doplněné vydání, 1999, ISBN 80-7067-952-2, s. 111

podmínkách a bez potřebné průpravy pro další školní práci (Nečas 1999, s. 111).

3.2.2 Význam základního školství

Velkým problémem je začlenění romských dětí v normální školní docházce, přičemž většinou mají problém s tím, že jednak jim chybí předchozí předškolní výchova a dále jejich etnické a kulturní odlišnosti nejsou při výuce plně zohledněny a většinou jsou zařazováni do škol se speciálním programem (bývalé zvláštní, resp. speciální školy), které obvykle bezproblémově zvládnou. V některých regionech se soustředěnou romskou populací jsou zřizované tzv. nulté ročníky pro romské i neromské děti předškolního věku nebo s odloženou docházkou. V současnosti již byl status zvláštních, resp. speciálních škol odstraněn, aby nebyly kladeny překážky k dalšímu vzdělávání jejich absolventům.

Romské děti tedy musí překonávat jazykové, sociální i psychické bariéry, které bývají v mnoha případech důvodem jejich neúspěšnosti, zejména na druhém stupni základních škol (Nečas 1999, s. 111).

3.2.3 Středoškolské a vysokoškolské vzdělání u romského etnika

Do systému středního školství (zejména do učebních oborů) přechází ze základního jen malá část romské mládeže. Většina z nich odchází „na podporu“, což je závažný problém. Ze statistik plyne, že počet romských středoškoláků je tedy nízký a počet vysokoškoláků zanedbatelný (Nečas 1999, s. 112).

---

³⁹ NEČAS, C., *Romové v České republice včera a dnes*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci – Vydavatelství Olomouc, 4. doplněné vydání, 1999, ISBN 80-7067-952-2, s. 111

⁴⁰ NEČAS, C., *Romové v České republice včera a dnes*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci – Vydavatelství Olomouc, 4. doplněné vydání, 1999, ISBN 80-7067-952-2, s. 111

⁴¹ NEČAS, C., *Romové v České republice včera a dnes*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci – Vydavatelství Olomouc, 4. doplněné vydání, 1999, ISBN 80-7067-952-2, s. 112

3.2.4 Vyhodnocení vzdělanosti u romského etnika

Z výše uvedených údajů plyne, že vzdělanost romského etnika je závažným problémem, který má další dopady do následného života Romů při plnohodnotném zapojování do společnosti.

3.3 Bytová situace

Bytová situace Romů, jak již bylo uvedeno v první kapitole, je velice problematická. Drtivá většina romských rodin žije v nájemním nebo podnájemním bydlení. Z toho plyne i celá řada obtíží, které Romy potkávají.

3.3.1 Bydlení v obecních bytech

Bydlení v obecních bytech je obvykle jedinou cestou pro chudší domácnosti a lze je získat na základě žádosti u obecního úřadu. Přidělování bytů probíhá podle daných pravidel, která stanoví obec většinou nějakým svým předpisem, kdy jsou byty přidělovány převážně na základě pořadníkového systému. Kritériem pro přednostní přidělení bytů bývá často počet nezaopatřených dětí, zdravotní omezení atp. Někdy bývají kritéria pro přidělení bytů pro romské domácnosti těžko splnitelná. Jedná se například o bezdlužnost, čistý trestní rejstřík nebo složení kauce (Hirt, Jakoubek 2006, s. 28 – 29). V současnosti se lze setkat také s tzv. „Domy na půli cesty“ řešící nájemní bydlení mladé lidi, kteří pocházejí z dětských domovů anebo z nuzných poměrů a mají jim umožnit zapojení se do života.

3.3.2 Ubytování pro neplatiče

Takovýmto typem ubytování se rozumí bydlení v holobytech, ubytovnách nebo v azylových domech. Do tohoto typu bydlení se většinou dostanou nájemníci tak, že jsou vystěhováni z nájemního bydlení z důvodu porušování povinností neplacením nájemného nebo s tím spojenými náklady (energie, vodné, stočné atd.). Pokud se romské domácnosti dostanou do tohoto bydlení, snižuje se z pochopitelných důvodů jejich kvalita života.

---

⁴² HIRT, T., JAKOUBEK, M., „Romové“ v osidlech sociálního vyloučení. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2006, ISBN 80-86898-76-8, s. 28 - 29

3.4 Zdravotní stav

Jak jsem zjistila z literatury (Davidová 2010, s. 81), je zdraví definováno jako „harmonický vyvážený tělesný a duševní stav člověka provázený pocitem spokojenosti, v němž je člověk subjektivně bez obtíží a objektivně bez lékařského nálezu“. Podle WHO jsou základní determinanty zdraví, které participují na zdravotním stavu, definovány následovně:

- genetický základ jedince z 20%,
- životní způsob z 50%,
- životní prostředí včetně pracovního z 20%,
- zdravotnické služby z 10%.

V souhrnném pohledu je zdravotní situace Romů podle výzkumů, které jsou uvedeny v literatuře (Davidová 2010, s. 97), poměrně příznivá. O tom svědčí subjektivní pocity samotných Romů, z nichž většina považuje svůj zdravotní stav za velmi dobrý nebo dobrý (dvě třetiny dospělých a čtyři pětiny nezletilých).

3.5 Hodnoty a náboženství

3.5.1 Romský hodnotový systém

Hodnotový systém není průměrným Romem v ČR dnes dodržován. Nejsou dodržovány dřívější zákazy týkající se lidí, předmětů, části těla, pokrmů a konverzace. Stále přetrvává ale strach z ducha mrtvého. Nejvíce zachovávají hodnotový systém olašští Romové, kteří považují za hodnoty pravého Roma romský jazyk, křest, svatbu, kmotrovství, rodinu, romské zákony, romský soud, romské písně, tance, úctu, Vánoce, Velikonoce, chování, oblékání, domy, byty, bydlení, držení stráže při zesnulém a pohřeb (Acton, Galant, Vondráček 2000, s. 40- 41).

---

⁴³ DAVIDOVÁ, E. a kol., *Kvalita života a sociální determinanty zdraví u Romů v České a Slovenské republice*. Praha: Stanislav Juhaňák - TRITON, 2010, ISBN 978-80-7387-428-5, s. 81

⁴⁴ DAVIDOVÁ, E. a kol., *Kvalita života a sociální determinanty zdraví u Romů v České a Slovenské republice*. Praha: Stanislav Juhaňák - TRITON, 2010, ISBN 978-80-7387-428-5, s. 97

⁴⁵ ACTON, T., GALANT, D., VONDRÁČEK, P. *Romové*. Praha: Svojtka & Co., 1. vydání, 2000, ISBN 80-7237-249-1, s. 40 - 41

3.5.2 Romové a náboženství

Romové přejímali náboženství podle těch míst, ve kterých žili. Ve světě můžeme nalézt Romy jako katolíky, protestanty, pravoslavné i muslimy. Vzhledem ke svému temperamentu je přitahovaly vždy projevy. Na otázku, zda jsou věřící, odpovídá většina příslušníků starší generace kladně. Většina Romů se hlásí k římskokatolickému vyznání, na němž je přitahuje okázalost obřadů. Víra je většinou součástí jejich přirozeného cyklu. Narození potomka, svatba nebo pohřeb se nikdy neobejdou bez přítomnosti katolického kněze. Náboženské cítění Romů je podle mnoha odborníků nasáté mnoha pověrami a přirovnáními, jež odpovídají mentalitě bývalého kočovného národa. Romové se účastní i mnoha poutí. V západní Evropě vznikla po druhé světové válce Cikánská evangelická církev, jejíž vliv na české Romy je minimální (Acton, Galant, Vondráček 2000, s. 41 - 42).

3.6 Zvyky, kultura a umění

3.6.1 Romské zvyky

Za největší „dodržovatele“ romských tradic jsou v odborných kruzích považováni olašští Romové, kteří jsou roztroušeni po celém světě. V Česku se jich nejvíce nachází v Ostravě. Mezi tradiční zvyklost patří i romský soud, který může jednotlivce i vyloučit z komunity tzv. „magerdo“, což je jakási forma exkomunikace, kdy je vyloučený považován za nečistého. Ostatní zvyky jsou popsány v kapitole 3.5.1. (Acton, Galant, Vondráček 2000, s. 40)

3.6.2 Kultura a umění

Romové mají svou svébytnou kulturu, přičemž nemají jednotný styl, ale přejímali styl prostředí, kde zrovna přebývali. Jejich hudební nadání je proslavilo po celé Evropě a patří vedle kovářství k nejprestižnějším romským povoláním. O tom svědčí jak španělské flamengo, tak i maďarský

---

⁴⁶ ACTON, T., GALANT, D., VONDRÁČEK, P. *Romové*. Praha: Svojtka & Co., 1. vydání, 2000, ISBN 80-7237-249-1, s. 41 - 42

⁴⁷ ACTON, T., GALANT, D., VONDRÁČEK, P. *Romové*. Praha: Svojtka & Co., 1. vydání, 2000, ISBN 80-7237-249-1, s. 40

čardáš a třeba i moravské lidovky s cimbálem a houslemi, s čímž se můžeme setkat mimo soukromí i na řadě festivalů. Všeobecně známými umělci jsou především Antonín Gondolán a Věra Bílá. Romové vyjadřují poezii pomocí písní. S hudbou je spojeno i houslařské řemeslo, které Romové ovládají. Jejich prozaické útvary jsou charakterizovány pohádkami, vtipy, hádankami i moudrými výroky. Pokud se týče řemeslné a výtvarné tvorby, je známý zejména Rudolf Dzurko a to svými skleněnými obrazy. Více o Romech dokazuje stálá expozice v Muzeu romské kultury v Brně (Acton, Galant, Vondráček 2000, s. 43 – 45)

3.7 Sociální postavení

Sociální postavení Romů v České republice se dělí v základním třídění do tří vrstev. Nejprve se ale chci zmínit o charakteristikách, ze kterých vycházel výzkum Romů a následné zařazení, jež se uvádí v literatuře (Davidová 2010, s. 151 – 152):

- **Charakter místa bydliště** – ti, kteří bydlí na vesnicích, patří, v porovnání s těmi, kteří žijí ve městě, do nižší vrstvy;
- **Počet obytných místností** – čím více místností, tím vyšší mají postavení;
- **Vytápění** – pokud mají centrální nebo lokální plynové vytápění, patří k spíše vyšší vrstvě, u nižší pak převládá topení pevnými palivy;
- **Koupelna** – ve střední a vyšší vrstvě převažuje počet s vlastní koupelnou, u nižší počet se společnou koupelnou pro více domácností;
- **Automatická pračka** – střední a vyšší vrstvy perou v automatické pračce, praní v mechanické pračce je obvyklé pro nižší vrstvy;
- **Lednička** – vlastnictví ledničky rozlišuje sociální skupiny, od nejnižší vrstvy narůstá počet těch, kteří ledničku vlastní (zde by nyní bylo nutné provést průzkum kvality ledniček, což by lépe rozlišilo vrstvy);

---

⁴⁸ ACTON, T., GALANT, D., VONDRÁČEK, P. *Romové*. Praha: Svojtka & Co., 1. vydání, 2000, ISBN 80-7237-249-1, s. 43 - 45

⁴⁹ DAVIDOVÁ, E. a kol., *Kvalita života a sociální determinanty zdraví u Romů v České a Slovenské republice*. Praha: Stanislav Juhaňák - TRITON, 2010, ISBN 978-80-7387-428-5, s. 151 - 152

- *Počítač* – jeho vlastnictví roste směrem k vyšší vrstvě;
- *Dosažené vzdělání* – vyšší vzdělání než základní je charakteristické pro střední a vyšší vrstvy, zde platí, čím vyšší vzdělání, tím vyšší vrstva;
- *Dluhy* – směrem k vyšší vrstvě klesá počet těch, kteří si půjčují;
- *Pití alkoholu* – čím vyšší vrstva, tím méně pravidelně alkohol pijí.

3.7.1 Vyšší vrstva

Bydlí převážně ve městech nebo mezi majoritou, mají středoškolské až vysokoškolské vzdělání, stálé zaměstnání (nebo podnikají) a jejich bydlení v bytech nebo rodinných domech (vč. vybavení a vlastnictví automobilu) je srovnatelné s majoritou.

3.7.2 Střední vrstva

Bydlení je ve stejném standardu jako u majority, mají středoškolské vzdělání nebo jsou vyučení, mají pravidelný příjem aspoň jednoho člena rodiny a dostačující vybavení domácnosti, včetně staršího auta.

3.7.3 Nižší vrstva

Bydlení je jasně pod standardem majority, mají nedostatečně vybavené domácnosti, bez běžných zařízení, často bez připojení na energie a bez pravidelného příjmu, přičemž jsou často odkázáni na sociální dávky.

3.8 Nezaměstnanost

Podle statistik je nezaměstnanost u Romů mnohem vyšší než u majoritní části obyvatelstva. Statistika z roku 2008 uvádí, že nezaměstnanost byla u romské populace v produktivním věku 11,7%, přičemž u neromské části obyvatelstva byla jen 5,4% (Davidová 2010, s. 178 – 179). Wikipedie ovšem uvádí, že až 57 % Romů žijících v Česku v produktivním věku bylo v roce 2009 nezaměstnaných (Romská menšina v Česku). Důvodem pro

---

⁵⁰ DAVIDOVÁ, E. a kol., *Kvalita života a sociální determinanty zdraví u Romů v České a Slovenské republice*. Praha: Stanislav Juhaňák - TRITON, 2010, ISBN 978-80-7387-428-5, s. 178 - 179

⁵¹Romská menšina v Česku, dostupné z http://cs.wikipedia.org/wiki/Romsk%C3%A1_men%C5%A1ina_v_%C4%8Cesku (cit. 30. 1. 2013)

vyšší nezaměstnanost romského obyvatelstva je jak hospodářský pokles, tak i strukturální charakter nezaměstnanosti (nesoulad mezi poptávkou po práci a nabídkou práce). Na pracovním trhu se objevuje konkurence mezi kvalifikovanými uchazeči, což snižuje šance romského obyvatelstva získat dobře placenou práci. Potvrzuje se, že existuje vztah mezi dosaženým vzděláním a nezaměstnaností. U větší poloviny nezaměstnaných Romů se vyskytuje dlouhodobá nezaměstnanost (více jak 6 měsíců). Současná doba vzbuzuje mezi romským obyvatelstvem negativní pocity. Pro řešení nezaměstnanosti Romů je nutné najít dlouhodobě efektivní řešení, kdy se společnost musí tímto problémem intenzivně zabývat a hledat řešení (Davidová 2010, s. 179 – 180).

3.9 Začleňování do společnosti

Začleňování do společnosti nebo do společenského života vůbec se obecně vyjadřuje slovem integrace. Vyhodnocení integrace je popisováno v literatuře (Hirt, Jakoubek 2006, s. 197 - 199) tak, že Romové nejsou tak zaostalá komunita, jak se všeobecně předpokládalo. Sociálně ekonomické a společenské postavení Romů v České republice je výrazně lepší, než v celé řadě evropských zemí. Lze konstatovat, že Romové žijí v ČR jako její součást a nežijí vedle nebo mimo společnosti. Tato blízkost může vyvářet větší rizika než existence různobarevných sídlišť nebo dokonce kočujících komunit v Evropě. Nešťastné je, že velmi častým jevem je prezentace některých představitelů Romů spíše negativních jevů než těch pozitivních. Za pozitivní jevy, kterých se snaží naše společnost docílit, nebo kterých dosáhla, lze považovat například podporu romských středoškoláků, sociální práci a úlohu romských poradců a asistentů.

Lze tedy konstatovat, že jsou vytvořeny předpoklady k úspěšnému začleňování romského obyvatelstva do společnosti ve školství, v terénní a

---

⁵² DAVIDOVÁ, E. a kol., *Kvalita života a sociální determinanty zdraví u Romů v České a Slovenské republice*. Praha: Stanislav Juhaňák - TRITON, 2010, ISBN 978-80-7387-428-5, s. 179 - 180

⁵³ HIRT, T., JAKOUBEK, M., *“Romové“ v osidlech sociálního vyloučení*. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2006, ISBN 80-86898-76-8, s. 197 - 199

sociální práci. Problémem zůstávají diskriminační prvky tam, kde se setkávají Romové se soukromým sektorem, zejména pak v oblasti zaměstnanosti a bydlení, kde je často na ně nahlíženo s despektem. Všeobecně dochází ke vzniku diferenciací mezi romskou populací, kdy na jedné straně vidíme úspěšně se integrující se jednotlivce a domácnosti a na druhé straně domácnosti na pokraji nebo již ve stavu sociálního vyloučení, se kterými je nutné pracovat a hledat cestu pro jejich integraci.

3.10 Ohrožení, ostatní nebezpečí a rizika

3.10.1 Ohrožení sociálním vyloučením

Sociální vyloučení lze vymezit jako selhání demokratického a právního systému, jenž podporuje občanskou integraci, selhání pracovního trhu podporujícího ekonomickou integraci, nefungujícím systémem sociálního zabezpečení nepodporujícího sociální integraci a selhání systému společenství poskytující integraci v mezilidských vztazích. V tomto smyslu hovoříme o tzv. konceptu sociální exkluze, který lze vymezit jednak materiální chudobou a také odsunutím na okraj společnosti (Hirt, Jakoubek 2006, s. 307 – 308).

Osoby nebo celé skupiny sociálně vyloučené jsou považovány za nepřizpůsobivé, nenormální nebo deviantní, čímž dochází k jejich negativnímu označení a diskriminaci. Sociálně vyloučené skupiny obvykle bydlí v lokalitách, jež jsou mimo majoritní část společnosti (např. v ghettech) s nevyhovujícími hygienickými podmínkami, bez pracovních možností, s nižší kvalitou vzdělávání a s výskytem patologických jevů (prostituce, toxikomanie, kriminalita), kdy toto prostředí chování jedince ovlivňuje a determinuje. Toto pak má za následek i kulturní vyloučení (zejm. přístupu ke vzdělávání). Sociální exkluzí se velmi často rozumí vyloučení skupin nebo jednotlivců ze sociálních sítí (Hirt, Jakoubek 2006, s. 311 – 314).

---

⁵⁴ HIRT, T., JAKOUBEK, M., *“Romové“ v osidlech sociálního vyloučení*. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2006, ISBN 80-86898-76-8, s. 307 - 308

⁵⁵ HIRT, T., JAKOUBEK, M., *“Romové“ v osidlech sociálního vyloučení*. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2006, ISBN 80-86898-76-8, s. 311 - 314

Romové jsou v tomto smyslu ohroženou skupinou, která může být postižená sociálním vyloučením nebo sociální exkluzí.

3.10.2 Ostatní nebezpečí a rizika

Za závažné nebezpečí nebo riziko u Romů lze považovat velký podíl práce načerno, kdy si neplatí sociální pojištění a daně, přičemž mají vedlejší příjmy. Za této situace neřeší možná rizika vzniku nemoci nebo zestárnutí a v sociálním systému nebudou mít ochranu před propadem do chudoby, která bude v budoucnosti ještě větší než je v současnosti. Na to multiplikačně navazují z etnického hlediska další rizika, zejména pak ohrožení prestiže a pověsti nebo šanci úspěšně se integrujících Romů. Velké riziko je v nezvladatelnosti dětí ve školách, kdy rodiče a učitelé ztrácejí autoritu. Původem tohoto je často to, že se rodiče dětem dostatečně nevěnují a vznikají školy s vysokým podílem romských dětí, přičemž neromské děti se separují od romských a diferenciací posiluje a graduje (Hirt, Jakoubek 2006, s. 199).

3.11 Závěrečné shrnutí

V této kapitole jsem zjišťovala, jaké jsou charakteristické rysy romského obyvatelstva, kterého se na území České republiky nachází přibližně 150 – 200 tisíc. Ve zkoumaném okrese se jich nachází přibližně 750, přičemž největší procento žije v bývalém okresním městě Vsetín. Z hlediska vzdělávání je primární problémová situace, která vzniká v základním školství, jemuž bude nutno věnovat hlavní pozornost. Většina obyvatelstva bydlí v nájemních bytech, přičemž jsou často ohroženi pádem do bydlení na ubytovnách nebo v holobytech. Jejich zdravotní situace v porovnání s majoritou je dobrá. Romové dodržují některé zvyky a většinou se hlásí k věřícím. Velmi často jsou hudebně nadáni. Jejich sociální postavení je vcelku nižší než má majoritní část společnosti. V tomto etniku je extrémně vysoká nezaměstnanost, která má své kořeny v nekvalifikovanosti pracovní síly. Romská populace má vcelku dobré předpoklady pro integraci, ale na

---

⁵⁶ HIRT, T., JAKOUBEK, M., „*Romové*“ v *osidlech sociálního vyloučení*. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2006, ISBN 80-86898-76-8, s. 199

druhou stranu hrozí velká diference související až s možným vznikem sociálního vyloučení. Velkými riziky je práce na černo s následným propadem do chudoby a nezvladatelnost ve školách vedoucí k segregaci nebo separaci.

Charakteristiky, které jsem ve třetí kapitole zjistila, potvrdily, že zásadními problémy z hlediska kvality života v subjektivním smyslu zejména jsou:

- **vzdělávání**, a to již od mateřského školství a následně na všech stupních škol. Jak uvádím v kapitole 3.2.4, je vzdělanost romského etnika závažným problémem mající vliv na jejich další uplatnění ve společnosti,
- **bydlení a bytová problematika**, ve které se potvrzuje, že celá řada romských domácností se dostává do velmi složité situace, protože zejména v nájemním nebo podnájemním typu bydlení má časté problémy v dodržování platební morálky u placení nájemného a souvisejících výdajů. V této oblasti jsou ohroženi v případě neplacení s umístěním do holobytů, ubytoven a azylových domů. V rámci bydlení je kvalita života ovlivněna počtem obytných místností v souvislosti s počtem členů domácnosti a vnitřním vybavením bytu, ve kterých bydlí,
- **nezaměstnanost a integrace na pracovním trhu**, kde u Romů je výskyt nezaměstnanosti podstatně vyšší, než u majoritní části společnosti. V této oblasti jsou Romové často znevýhodněni právě vzděláním, které zmiňuji v předchozím odstavci, kdy je konkurence ze strany kvalifikovanějších uchazečů omezuje v získání dobře placených pracovních míst a možný vznik práce „na černo“,
- **nedostatečná finanční gramotnost** vede často Romy k neuváženým krokům, které mohou mít za následek pád do dluhové pastí.

Třetí kapitola potvrzuje, že kvalita života je v rámci tohoto vymezení ovlivňována u romského etnika jednak uvědomováním si vlastní existence, tzn., kdo jsem, kde patřím a jaké je moje místo ve společnosti. Kvalita života je u nich ovlivňována dále vzděláním, bydlením, zaměstnaností a finanční gramotností, ve kterých mají značný deficit.

4 Výzkum kvality života romského etnika

4.1 Druhy výzkumných metod

Základní normativní rozdělení je na deduktivní a induktivní metodu. Deduktivní metodu využívá *kvantitativní výzkum*, kdy se jedná většinou o velký počet vzorků (například u dotazníku velký počet respondentů) za pomoci matematicko-statistických procesů. Většinou se zkoumají jevy poznané a očekávané v určité četnosti, frekvenci a intenzitě a stanovení hypotéz, přičemž cílem je měření charakteristik a jejich souvislostí. Závěrem se hypotézy přijmou nebo zamítnou (Metody vědecké práce pro zpracování ZP).

Kvalitativní výzkum je založen na indukci, kdy na relativně malém počtu vzorků, za pomoci zejména pozorování, podrobných rozhovorů, studiem prací anebo ankety, je vytvářena teorie. Přitom je zjišťována existence a struktura nových skutečností, vlastností a funkcí s adekvátním popisem a vzájemné souvislosti. Induktivní metodou se zjištěné pravidelnosti shrnou do předběžných závěrů, které se ověřují následným pozorováním, z čehož vznikne nová tzv. zakotvená teorie (Metody vědecké práce pro zpracování ZP).

Je tedy zřejmé, že kvalitativní výzkum se může bez potíží zabývat kvantitami (měření) a kvantitavní může zkoumat i kvality (přičemž se měření nevyhne).

4.1.1 Kvalitativní metody

4.1.1.1 Pozorování

Jedná se o nejstarší a nejjednodušší často používanou metodu v přírodních nebo sociálních vědních disciplínách, kterou lze získat poznatky o jevu nebo procesu. Postihuje především jevovou stránku, podle které se posuzuje

---

⁵⁷Metody vědecké práce pro zpracování ZP, dostupné z http://is.vsfs.cz/el/6410/leto2010/EQ_B_BSe/um/Blok_4_-_Metody_vedecke_prace_pro_zpracovani_ZP_Stylizace_textu.pdf (cit. 30.1. 2013)

⁵⁸Metody vědecké práce pro zpracování ZP, dostupné z http://is.vsfs.cz/el/6410/leto2010/EQ_B_BSe/um/Blok_4_-_Metody_vedecke_prace_pro_zpracovani_ZP_Stylizace_textu.pdf (cit. 31. 1. 2013)

samotná podstata jevu nebo procesu (Metody vědecké práce pro zpracování ZP).

4.1.1.2 Nestandardizovaný rozhovor

Nestandardizovaný nebo nestrukturovaný rozhovor je jednou z kvalitativních metod, kdy se vlastní obsah z hlediska formy a řazení rozhovoru vyvíjí až v samotném průběhu rozhovoru, přičemž je znám pouze cíl rozhovoru (Metody vědecké práce pro zpracování ZP).

4.1.1.3 Analýza dokumentů

Zde jde nejen o listinné dokumenty (čímž se rozumí publikace, filmy, CD apod.), ale i nutnost rozdělení dokumentů při zkoumání na základní (primární) a doplňující (sekundární) a dále podle původu dokumentů na institucionální (např. hlášení) a osobní, jako jsou dotazníky, deníky (Metody vědecké práce pro zpracování ZP).

4.1.1.4 Biografický výzkum

Jedná se o specifickou výzkumnou metodu, která se zabývá lidským životem z hlediska průběhu života a z pohledu faktických událostí. Provádí se jak pomocí rozhovorů, tak i např. deníků, zápisníků, dopisů a studijních zápisů. Jeho cílem je najít společné nebo podobné rysy životních cest a ukázat společenské či osobní jevy při vyhodnocení, objasnění a vytváření typů (Metody vědecké práce pro zpracování ZP).

4.1.1.5 Anketa

Anketa je v podstatě obdoba dotazníku s tím rozdílem, že otázky jsou položeny volně a zaměřeny na úzký výsek problému a provádí se na malé

---

⁵⁹Metody vědecké práce pro zpracování ZP, dostupné z http://is.vsfs.cz/el/6410/leto2010/EQ_B_BSe/um/Blok_4_-_Metody_vedecke_prace_pro_zpracovani_ZP_Stylizace_textu.pdf (cit. 1. 2. 2013)

⁶⁰Metody vědecké práce pro zpracování ZP, dostupné z http://is.vsfs.cz/el/6410/leto2010/EQ_B_BSe/um/Blok_4_-_Metody_vedecke_prace_pro_zpracovani_ZP_Stylizace_textu.pdf (cit. 1. 2. 2013)

⁶¹Metody vědecké práce pro zpracování ZP, dostupné z http://is.vsfs.cz/el/6410/leto2010/EQ_B_BSe/um/Blok_4_-_Metody_vedecke_prace_pro_zpracovani_ZP_Stylizace_textu.pdf (cit. 1. 2. 2013)

⁶²Metody vědecké práce pro zpracování ZP, dostupné z http://is.vsfs.cz/el/6410/leto2010/EQ_B_BSe/um/Blok_4_-_Metody_vedecke_prace_pro_zpracovani_ZP_Stylizace_textu.pdf (cit. 1. 2. 2013)

vymezené skupině, kterou chceme zkoumat. Zpracování se provádí tzv. kategorizací (Metody vědecké práce pro zpracování ZP).

4.1.1.6 Ostatní metody

Dalšími metodami kvalitativního výzkumu jsou případová studie, etnografický terénní výzkum, akční a kritický výzkum a kvalitativní evaluace (Metody vědecké práce pro zpracování ZP).

4.1.2 Socioetnologický výzkum

Je určitou formou etnografického výzkumu a zabývá se antropologickým výzkumem komunit (etnik). Jeho pojetí je volnější, přičemž ve výzkumu je snaha najít odpovědi na to, co se děje v určitých situacích a co to znamená pro účastníky výzkumu. Zaměřuje se zejména na pravidla, tradice a chování určitého etnika v rámci prostředí, ve kterém se nachází (Metody vědecké práce pro zpracování ZP).

4.1.3 Pozorování a interview

Pozorování jsem již zmínila v kapitole 4.1.1.1, k čemuž lze dále konstatovat, že pozorování je vždy založeno na subjektivním pohledu výzkumníka, který cílevědomým sledováním skutečnosti daného stanoveného předmětu výzkumu, jenž se dále dělí na přímý nebo nepřímý způsob. Přímé pozorování může být kontrolované a nekontrolované. Nekontrolované pozorování se také dělí na zúčastněné (hledisko utajenosti) a nezúčastněné (hledisko skrytosti).

Pozorování se provádí protokolováním pozorovaných skutečností do předem připravených formulářů (protokolů) a nastaveným systémem kategorií a stupnic.

---

⁶³Metody vědecké práce pro zpracování ZP, dostupné z http://is.vsfs.cz/el/6410/leto2010/EQ_B_BSe/um/Blok_4_-_Metody_vedecke_prace_pro_zpracovani_ZP_Stylizace_textu.pdf (cit. 2. 2. 2013)

⁶⁴Metody vědecké práce pro zpracování ZP, dostupné z http://is.vsfs.cz/el/6410/leto2010/EQ_B_BSe/um/Blok_4_-_Metody_vedecke_prace_pro_zpracovani_ZP_Stylizace_textu.pdf (cit. 2. 2. 2013)

⁶⁵Metody vědecké práce pro zpracování ZP, dostupné z http://is.vsfs.cz/el/6410/leto2010/EQ_B_BSe/um/Blok_4_-_Metody_vedecke_prace_pro_zpracovani_ZP_Stylizace_textu.pdf (cit. 3. 2. 2013)

Speciálním typem je tzv. participační pozorování, kdy se výzkumník účastní jako člen sledované skupiny a pozoruje jevovou stránku reality (Gavora 1996, s. 21 – 27).

Interview (tzn. rozhovor) se dělí na nestandardizovaný (nestrukturovaný), který se považuje za kvalitativní výzkum, standardizovaný (strukturovaný) nebo skupinový, řízený, náhodný, skrytý a panelový. Podle počtu dotazovaných osob, kdy dochází ke kontaktu tazatele s dotazovaným, reaguje tazatel na odpovědi dotazovaného, moderuje rozhovor, upřesňuje otázky a upravuje nebo přizpůsobuje strategii rozhovoru. Za nevýhodu v této metodě se považuje vliv sympatií. Tazatelem by měla být pro dotazovaného osoba důvěryhodná, jež vede rozhovor přirozeně (Metody vědecké práce pro zpracování ZP).

U kvalitativního rozhovoru známe většinou jen cíl a musíme si určit, jaké časové období a jaká oblast bude předmětem rozhovoru.

Typy kvalitativních rozhovorů (Hendl 1997, s. 111 – 119):

- strukturovaný rozhovor s otevřenými otázkami,
- rozhovor pomocí návodu,
- neformální rozhovor,
- etnografický rozhovor,
- narativní rozhovor,
- episodický rozhovor,
- skupinová diskuse nebo vyprávění.

4.1.4 Analýza sekundárních dat

Jedná se o zvláštní typ zkoumání, kdy se systematicky vyhodnocuje několik stejně tematicky zaměřených prací nebo studií podle předem stanovených kritérií, z čehož vyplynou nové poznatky nebo okolnosti na kvalitativně

---

⁶⁶ GAVORA, P. *Výzkumné metody v pedagogice*, Brno: Paido, 1996. ISBN 80-7178-303-X, s. 21-27

⁶⁷ Metody vědecké práce pro zpracování ZP, dostupné z http://is.vsfs.cz/el/6410/leto2010/EQ_B_BSe/um/Blok_4_-_Metody_vedecke_prace_pro_zpracovani_ZP_Stylizace_textu.pdf (cit. 3. 2. 2013)

⁶⁸ HENDL, J. *Úvod do kvalitativního výzkumu*, Praha: Karolinum, 1997, s. 111-119

nové úrovni (Čihovský 2006, s. 10). V případě této práce je toto například dobře viditelné v naprosto jiném vyhodnocení nezaměstnanosti Romů ze strany různých statistických šetření (viz kapitola 3.8).

4.2 Užití metody a zkoumání kvality života

Při zkoumání kvality života Romů bude aplikován výzkum ve smyslu výše uvedených skutečností a to následujícími metodami:

- analýzou dokumentů, kdy podkladem budou analytické a rozborové dokumenty z úrovně jak regionální, tak i státní. Jedná se zejména o zprávy o stavu romské menšiny, východiska strategie boje proti sociálnímu vyloučení a zpráva o stavu romské menšiny v kraji, další dostupné podklady z úrovně všech tří měst, které byly sestavovány např. v rámci komunitního plánování sociálních služeb;
- dotazníkovým šetřením, které bude provedeno ve strukturované formě tak, aby se dal jednoznačně vyhodnotit. Předpokládaný počet respondentů se uvažuje do 100 dotázaných. Forma dotazníku ve strukturované podobě se považuje obvykle za kvantitativní formu výzkumu, protože však chceme zjistit, jak na tom romské etnikum z hlediska kvality života je a formulovat výslednou hypotézu, jedná se o výzkum kvalitativní,
- rozhovorem (interview) – je plánován formou otevřených otázek, které budou položeny představitelům veřejného, společenského života a podnikatelům, jedná se o kvalitativní výzkumnou metodu. V rámci tohoto výzkumu nelze nastavit, vzhledem k struktuře dotazovaných, dotazy úplně jednoznačně.

---

⁶⁹ ČIHOVSKÝ, J., *Sociologický výzkum*, Olomouc, Univerzita Palackého: 2006, s. 10

4.3 Závěrečné vyhodnocení kapitoly Výzkum kvality života romského etnika

V rámci výzkumu a vzhledem k předchozím zjištěním bude tento zaměřen na zjištění kvality života Romů ve třech městech okresu Vsetín (Rožnov pod Radhoštěm, Valašské Meziříčí a Vsetín).

Dotazníkové zkoumání se zaměřuje na zjišťování subjektivního pohledu romského etnika na svou kvalitu života, tzn. zevnitř, další dva výzkumy, rozhovory a analýza dokumentů se soustředí na pohled zvnějšku. Celkově je tedy předpoklad, že bude získán komplexní pohled pro zformování výsledné hypotézy, která bude charakterizovat kvalitu života Romů v regionu Valašska.

4.3.1 Dotazníkové šetření

Dotazník uskutečním na předpokládaném reprezentativním vzorku 90 dotazovaných Romů starších 18 let, v rovnoměrném poměru mužů a žen, kdy by třetina dotazovaných měla být ve věku do 30 let, třetina ve věku mezi 30 - 60 lety a třetina ve věku nad 60 let.

Dotazník se ve svém schématu zaměřuje na oblasti, jež jsem identifikovala u Romů jako nejproblematictější. Jedná se o vzdělávání, které je i v podstatě důsledkem úspěšnosti v zaměstnání, jež je dotazníkem zkoumáno. Dalším významným problémem je záležitost bydlení a života romských domácností, které věnuji v dotazníku největší množství dotazů, na což navazují dotazy na finanční gramotnost. V závěrečné části se soustředím na víceméně pocitovou část, kterou chci zjistit, jak jsou (nebo se cítí) po zdravotní stránce a celkově ve společnosti.

4.3.2 Rozhovory se zainteresovanými představiteli

Rozhovory se zabývají výzkumem zejména u identifikovaných oblastí, přičemž témata rozhovorů jsou v podstatě shodné s dotazy, které budou zkoumány v rámci dotazníkového šetření. V rámci rozhovorů je zjišťován pohled představitelů veřejného života, tzn. radnic ve všech uvedených městech, neziskových organizací, romských podnikatelů a veřejně činných romských aktivistů. Témata rozhovorů jsou tedy nejprve směřována na

otázku možnosti vzdělávání a následného uplatnění na trhu práce u romského etnika. Dalším důležitým tématem je otázka kvality a úrovně bydlení romských domácností, na což navazuje i pohled na otázku plnění svých závazků a vzniku patologických jevů. Tématy rozhovorů jsou také oblasti týkající se společenského ukotvení Romů ve společnosti a podpora, kterou jim poskytuje neziskový sektor. Tento pohled zevnějšku bude jedním ze tří atributů pro tvorbu výsledné hypotézy.

4.3.3 Analýza sekundárních dat

Při této analýze budu vycházet z dokumentů, které byly zpracovány institucemi na státní (centrální) a regionální (krajské a místní) úrovni. Jedná se zejména o koncepce, monitoringy a programové dokumenty, ve kterých se zaměřím zejména na pohled těchto dokumentů v identifikovaných problémových oblastech, které jsou zmíněny v předchozích dvou kapitolách. Tento druhý pohled zvenčí doplní jako poslední atribut komplexní pohled na danou problematiku.

5 Zkoumání kvality života Romů v ČR a ve vybraných městech okresu Vsetín

Jak bylo již v předchozí kapitole konstatováno, bude proveden výzkum ve třech rozměrech a ve třech městech okresu Vsetín (Rožnov pod Radhoštěm, Valašské Meziříčí a Vsetín). Výzkum bude zahrnovat dotazníkové šetření, rozhovory s autoritami v příslušných městech a analýzu již zpracovaných dat na celostátní a regionální úrovni. Aby byl výzkum objektivní, bude se provádět v oblastech, které jsem identifikovala v předchozích částech. Primárně bude zaměřen na vzdělávání, nezaměstnanost (z pohledu uplatnění na trhu práce), kvalitu bydlení (včetně vybavení) a konečně na finanční gramotnost u romského etnika a z toho plynoucí rizika. Sekundárně bude zaměřen na celkový pohled jejich postavení ve společnosti včetně zázemí, které mají od neziskových a jiných podobných organizací.

Dotazníkové šetření

Nejprve bude provedeno dotazníkové šetření, které bude obsahovat výzkum kvality života romského etnika u reprezentativního vzorku celkem 90 respondentů, abych zjistila pohled samotných Romů na své vlastní postavení z tohoto hlediska. V každém ze tří měst bude provedeno dotazníkové šetření u 30 respondentů, a to po desíti z příslušných věkových skupin (první skupina ve věku od 18 do 30 let, druhá skupina ve věku od 30 do 60 let, třetí skupina nad 60 let věku), přičemž z každé skupiny bude vždy pět žen a pět mužů. Toto rozdělení jsem zvolila proto, že pohledy na různé oblasti se v různých věkových kategoriích liší, stejně jako se mohou lišit pohledy mužů a žen. Hranici pěti jednotlivců v každém segmentu považuji za ideální pro vyhodnocování. Touto cestou bych měla zjistit, jaký pohled mají na svou kvalitu života samotní Romové včetně jejich pocitu, jak je o ně postaráno. Jak jsem již několikrát uvedla, jedná se o pohled zevnitř.

Rozhovory s představiteli (autoritami) v okrese Vsetín

Při přípravě této práce jsem si stanovila, že učiním celkem deset rozhovorů. Tyto se provedou u čtyř různých subjektů, kterým bude předloženo 6 témat, k vyjádření, aby byl zřejmý komplexní náhled všech zainteresovaných subjektů uvedených v následujícím textu. Prvním subjektem, jenž bude

požádán o svůj pohled, budou představitelé radnic ze všech tří měst, druhým pak představitelé neziskových organizací zabývajících se romským etnikem rovněž ze všech tří měst. Dalšími osobami, které se budou vyjadřovat k předloženým tématům, budou romští aktivisté z Valašského Meziříčí a Vsetína. Nakonec budou provedeny rozhovory se dvěma romskými podnikateli působících v okrese Vsetín.

Analýza sekundárních dat

V rámci analýzy budu zkoumat, jak na kvalitu života nahlíží dokument „Koncepce romské integrace na období 2010 – 2013“, který byl vytvořen Vládou České republiky a zabývá se podmínkami života z centrální úrovně. Dokument „Koncepce romské integrace ve Zlínském kraji na léta 2009 – 2013“ zpracovaný Zlínským krajem, řeší regionální hledisko v kraji a konečně materiál původně zpracovaný Mgr. Kateřinou Christovou, který byl inovován v roce 2012, a který řeší postavení Romů na místní úrovni ve vymezeném regionu města Valašského Meziříčí z hlediska prevence kriminality.

5.1 Vyhodnocení postavení a problémů romské komunity v ČR

Dokument zpracovaný Vládou České republiky v roce 2009 se zabývá plnohodnotným zapojením romského etnika do společnosti a stanovuje opatření pro problémové oblasti, následovně:

- podpora romské kultury a jazyka,
- vzdělávání,
- zaměstnanost,
- předlužení,
- bydlení,
- sociální péče,
- zdravotní péče,
- bezpečnostní aspekty romské integrace a
- opatření proti kriminalitě a rizikovým formám chování.

Z výše uvedených problémových oblastí jsem identifikovala jako nejproblématictější pro dostatečnou kvalitu života zejména vzdělávání, zaměstnanost, předlužení a bydlení, které budu v rámci materiálu Vlády ČR analyzovat.

V oblasti **vzdělávání** materiál konstatuje, že je nutno působit na zapojení romských dětí do systému včasné péče (předškolního vzdělávání), a to i působením na rodiče, vzhledem k pozitivnímu vlivu na jejich školní úspěšnost. Dále pak podporou romských žáků ve vzdělávacím procesu je nutné dosáhnout zvýšení počtu romských žáků a studentů v hlavním vzdělávacím proudu, rozvíjet podmínky a modely pro inkluzivní vzdělávání ve školských zařízeních hlavního vzdělávacího proudu, zvýšit školní úspěšnost romských žáků a studentů. Důležitý je také rostoucí trend počtu romských studentů studujících na středních a vysokých školách a tím zabránění jejich předčasnému vstupu na trh práce bez odpovídající kvalifikace.

V oblasti **zaměstnanosti** je nutné zaměřit se na podporu integrace komunity ze sociálně znevýhodněného prostředí, na což byl vytvořen i program v rámci OP LZZ - Podpora sociální integrace příslušníků romských lokalit. Důležitým úkolem je boj proti nelegálnímu zaměstnávání.

V oblasti **předlužení** je nutné zvýšit informovanost zejména sociálně vyloučených romských komunit o fungování finančního trhu, a zlepšit tak jejich postavení jako spotřebitelů finančních produktů.

V oblasti **bydlení** je nutné dosáhnout zabránění šíření sociálně vyloučených romských lokalit a prostorové segregace jejich obyvatel, dosáhnout zvýšení dostupnosti sociálního bydlení pro romské domácnosti s nízkými příjmy, snížení výskytu diskriminace a protiprávních praktik, které jsou vůči Romům na trhu s byty uplatňovány, a zároveň jim nabídnout praktickou podporu v případě řešení těchto praktik, předcházení ztrátě bydlení u sociálně vyloučených příslušníků romských komunit v důsledku vzniku dluhů na nájmu.

V oblasti **sociální péče** je nutné vytvořit na lokální úrovni prostupný systém kvalitních sociálních služeb, flexibilně reagující na vývoj situace romských

rodin a rozvoj sociálních kompetencí jejich členů, nastavit funkční systém evidence sociálních programů podle situace romských komunit, aplikovat a zajistit fungování plošné záchranné sociální sítě.

V oblasti ***zdravotní péče*** je nutné zvýšit informovanost vyloučených Romů o zdravém životním stylu a o systému zdravotní péče a minimalizovat rizikové chování, zajistit vyloučeným Romům praktickou pomoc při zdravotních problémech v každodenním životě, zvýšit informovanost zdravotnických pracovníků o sociokulturním charakteru a tradovaném způsobu života Romů ve vztahu ke zdraví.

V oblasti ***bezpečnostních aspektů romské integrace*** je nutné se zaměřit zejména na nebezpečí extrémismu, kdy je nutné zajistit Romům bezpečný a důstojný život, bez fyzických či slovních útoků kvůli jejich romskému původu, systematicky odstraňovat negativní stereotypy i předsudky a nedostatečnou objektivní informovanost o romské menšině v české společnosti.

Koncepce romské integrace ve Zlínském kraji na léta 2009 – 2013 byla zpracována Zlínským krajem, přičemž vychází z dokumentu vypracovaného na státní úrovni a řeší zejména následující oblasti:

- zaměstnanost
- bytová politika
- školství
- bezpečnost
- kriminalita
- zdravotní péče
- terénní práce

V otázce ***nezaměstnanosti*** se zabývá vytvořením společensky účelových míst, vytvářením veřejně prospěšných prací, rekvalifikacemi, poradenskou činností, uplatnění romských žen na trhu práce, podporou drobného podnikání mezi Romy, zvýšenou kontrolou nelegální práce, přístupem úřadu práce k znevýhodněným klientům, právním poradenstvím, zvýšením vzděláním, poskytnutím fixní částky na udržení pracovního místa, zapojením neziskových organizací či romských podnikatelů, zvýhodněním

fírem zaměstnávajících osoby obtížně umístitelné na trhu práce a vznikem sociálních fírem.

V otázce **bydlení** řeší zajištění rovného přístupu Romů ke všem formám bydlení, prevenci ztráty bydlení romských domácností, reintegraci sociálně vyloučených Romů a přístup chudých romských domácností k bydlení.

V otázce **školství** řeší vytvoření komplexního systému předškolní péče pro sociokulturně znevýhodněné skupiny, mechanismy pro přístup ke vzdělávání, financování škol, mechanismus podpory romských studentů na vysokých školách a zvýšení způsobilosti učitelů v oblasti multikulturního vzdělávání.

U **bezpečnosti** řeší spolupráci se styčnými osobami pro menšiny a pracovní skupiny, s romskými poradci či terénními pracovníky, zapojení romských terénních pracovníků u státní a městské policie, získání důvěry Policie ČR v romské komunitě pomocí společných akcí, aktivní účast na programech prevence kriminality pro města a kraj.

U **zdravotní péče** se zabývá zřízením funkce romské zdravotní asistentky v městech s rozšířenou působností dotovanou ze státních zdrojů, začleněním neziskových organizací v osvětové činnosti mezi Romy (přednášky o zdravém životním stylu), zapojením do osvěty praktické lékaře a zdravotní pracovníky, kteří mají spádovost do romských lokalit.

V oblasti **terénní práce** se zabývá prevencí sociálního vyloučení a její prohlubování, prevencí rizikových jevů (volnočasové aktivity, nízkoprahová centra, přednášky), sociálním začleňováním (podpora vzdělání, příprava na zaměstnání, dostupnost sociálních služeb), zmírněním negativních důsledků a rizik životních situací klientů (dopad na společnost, zmírněním nerovností v přístupu ke službám, vzdělání, bydlení, komunikaci s institucemi), znovuzískáním sociálních kompetencí a předáváním informací (poradenství v partnerství, sociálních nebo zdravotních obtížích, pojištění, oddlužení, exekucích atp.).

Plán prevence kriminality města Valašské Meziříčí na léta 2012 – 2015 byl zpracován jako aktualizace původního dokumentu zpracovaného Mgr. Kateřinou Christovou provedeného paní Alenou Střítezkou. Tematicky se

zaměřuje zejména na prevenci kriminality, ale jeho součástí je i sociálně demografická analýza, která řeší jak nezaměstnanost spolu s množstvím vyplacených sociálních dávek, tak i sociálně problémové lokality ve Valašském Meziříčí z hlediska bydlení. Počet nezaměstnaných byl v roce 2011 o 161 nižší než v roce 2010. Systém sociálních dávek byl v roce 2011 změněn, čímž se dají stěží vyhodnotit. Důležitá je analýza sociálně vyloučených lokalit, která vyhodnocuje za nejproblémovější lokalitu Zašovská 776, kde bydlí cca 400 lidí, většinou pobírající sociální dávky se smíšenou strukturou (zde pobývá i velká část valašskomeziříčských Romů), a kde dochází k četným návštěvám policie k šetření narušování občanského soužití a výtržnictví. Dále se jedná o lokalitu Jičínská, kde ve 12 bytech bydlí 30 lidí (převážně Romů) a kde dochází k obdobným problémům jako na ulici Zašovská. Dalšími problematickými lokalitami jsou ubytovny firmy Calver a RK Beskyd, kde jsou ubytováni především dělníci pracující ve městě, s tím, že i zde často zasahuje policie. Další problematickou lokalitou je azylový dům pro matky s dětmi, kde dochází k častému dobývání manželů nebo partnerů (obývaný zčásti romskými ženami). Poslední problematickou lokalitou je ulice Schlattauerova, kde je smíšené obyvatelstvo v počtu 150 lidí v 60 bytových jednotkách v sociálních bytech.

5.2 Výzkum situace v okrese Vsetín

Celková situace ve městech regionu vychází ze dvou různých zdrojů. Prvním z nich je dotazníkové šetření u Romů samotných, druhým pohled představitelů radnic, neziskových organizací, romských aktivistů a romských podnikatelů, zjištěný pomocí rozhovorů, přičemž obě zjišťování byly uskutečněny v období od 5. 3. do 9. 3. 2013.

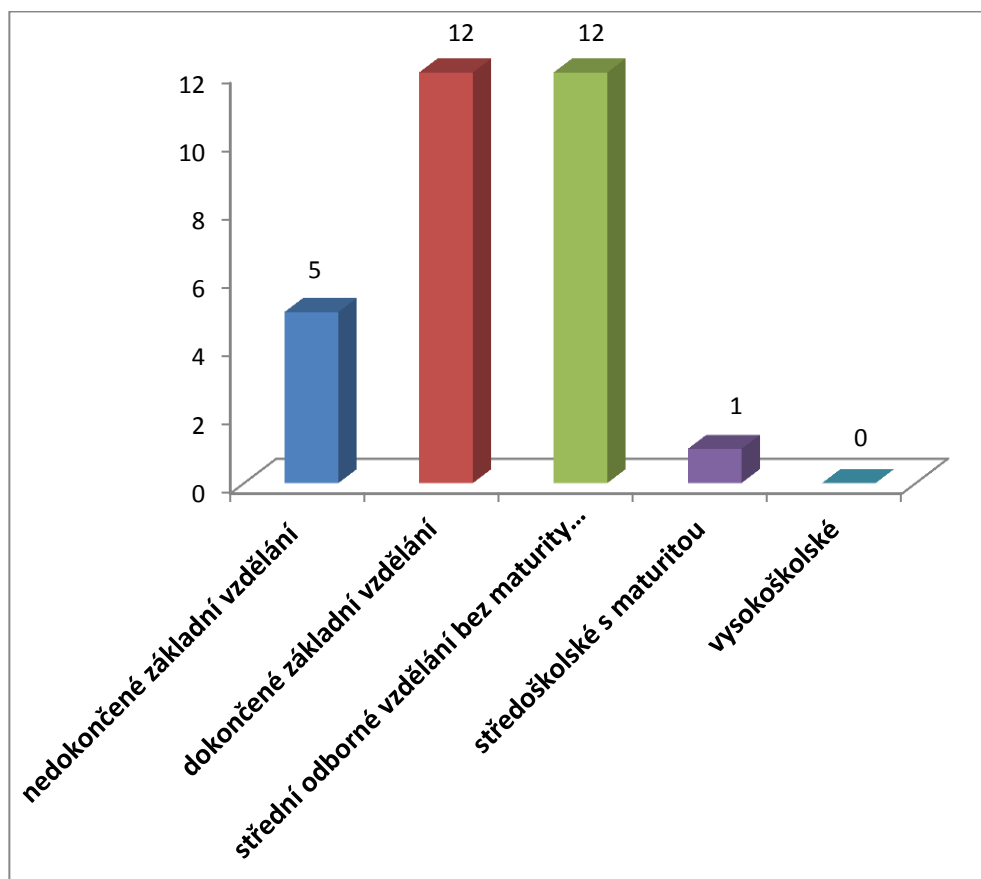
5.2.1 Situace ve městě Vsetín

5.2.1.1 Dotazníkové šetření ve Vsetíně

V otázce *vzdělanosti* bylo dle očekávání zjištěno, že větší polovina z 30 dotázaných má maximálně základní vzdělání (17), vyučených je 12 a jen jeden má maturitu, což je graficky vyjádřeno v níže uvedeném grafu. To

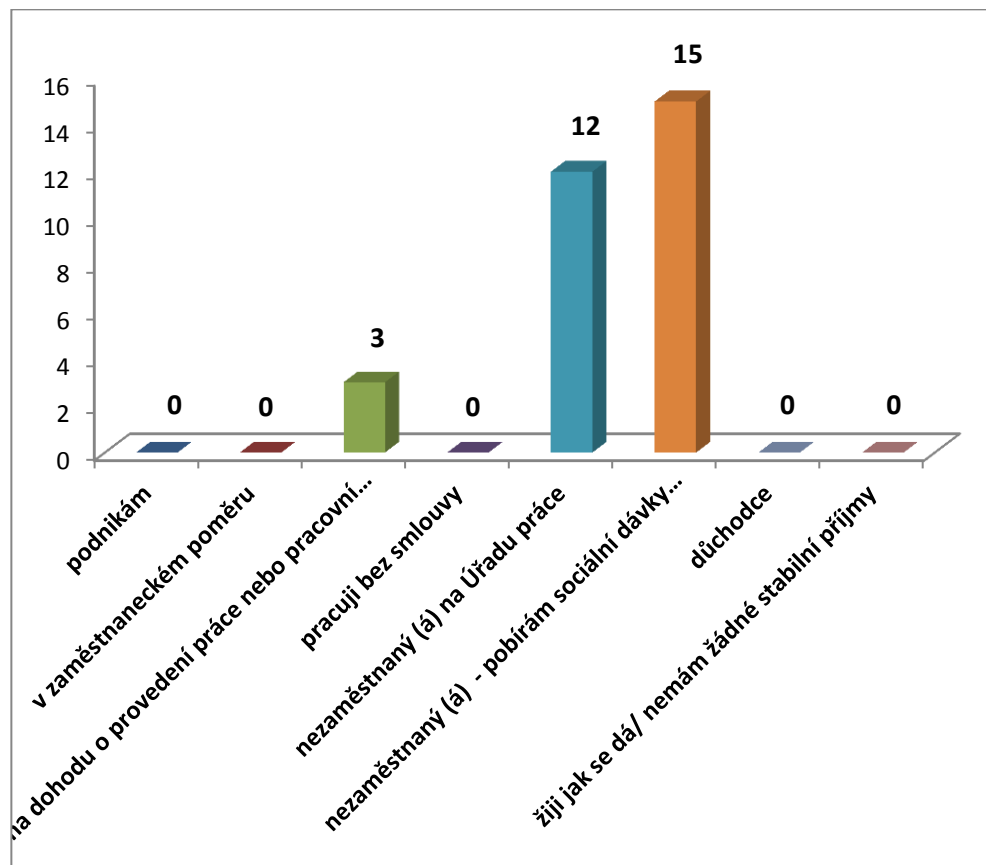
svědčí o tom, že úroveň vzdělání je velmi nízká, přičemž dobrým signálem je skutečnost, že polovina dotázaných by si chtěla zvýšit vzdělání nebo kvalifikaci, a dále pak to, že větší polovina dotázaných (17) si myslí, že zvýšením vzdělání by se zvýšily šance na lepší uplatnění ve společnosti.

Graf č. 1 – Úroveň vzdělání ve městě Vsetín

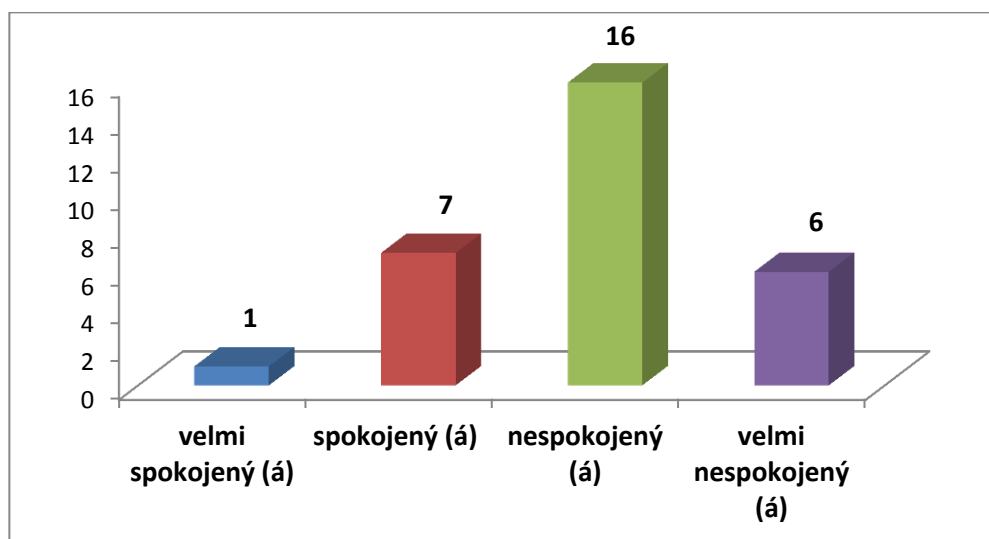
Z hlediska *zaměstnanosti* je situace Romů ve Vsetíně téměř kritická, protože z 30 dotázaných jen 3 mají práci na dohodu a 27 je hlášeno na úřadu práce nebo je na sociálních dávkách. Zhruba polovina z dotázaných uvedla (14), že občas nějakou práci sežene a zbývajících 16 nemůže trvale sehnat práci. Určitým malým pozitivem je skutečnost, že ani jeden z dotázaných nepracuje bez smlouvy.

Graf č. 2 – Zdroj obživy Romů ve městě Vsetín

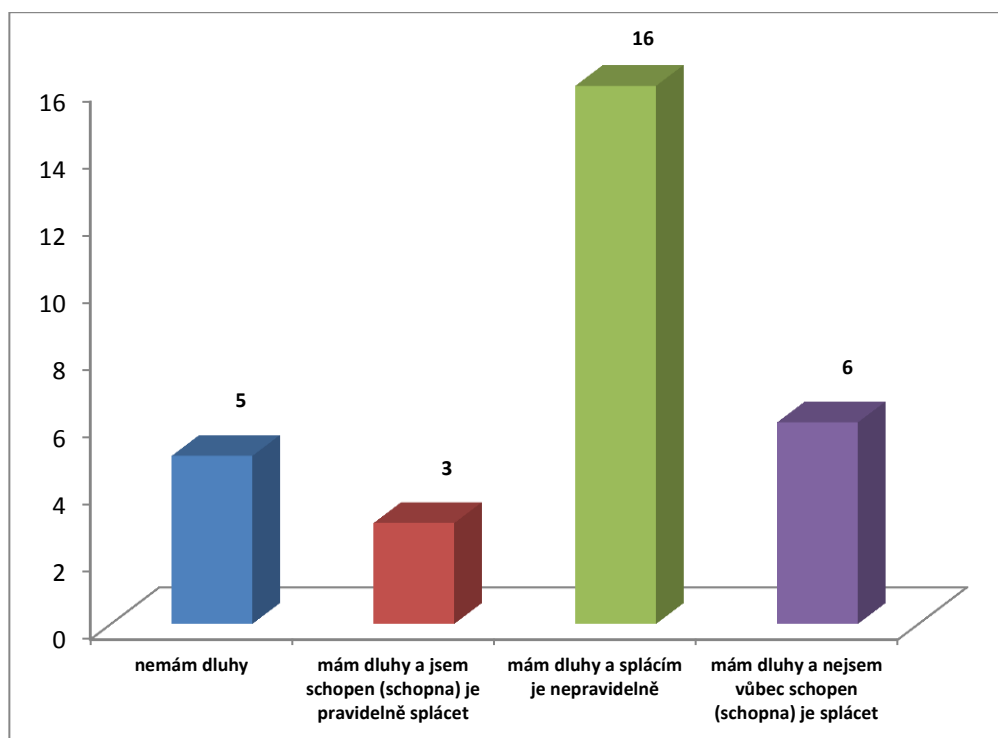
Z hlediska spokojenosti s *bydlením* se dotázaní vyjádřili tak, že více jak dvě třetiny jsou nespokojeni se svým bydlením (22) a pouze 8 je spokojených. Téměř všichni z dotázaných bydlí v nájemním nebo podnájemním bydlení (29), pouze jeden má vlastní dům. Ze všech dotázaných bydlí 27 na okraji města a dvou třetinám z nich tento způsob bydlení vadí. Na druhou stranu z třiceti dotázaných 22 považuje svou domácnost za dostatečně vybavenou.

Graf č. 3 – Spokojenost s bydlením ve městě Vsetín

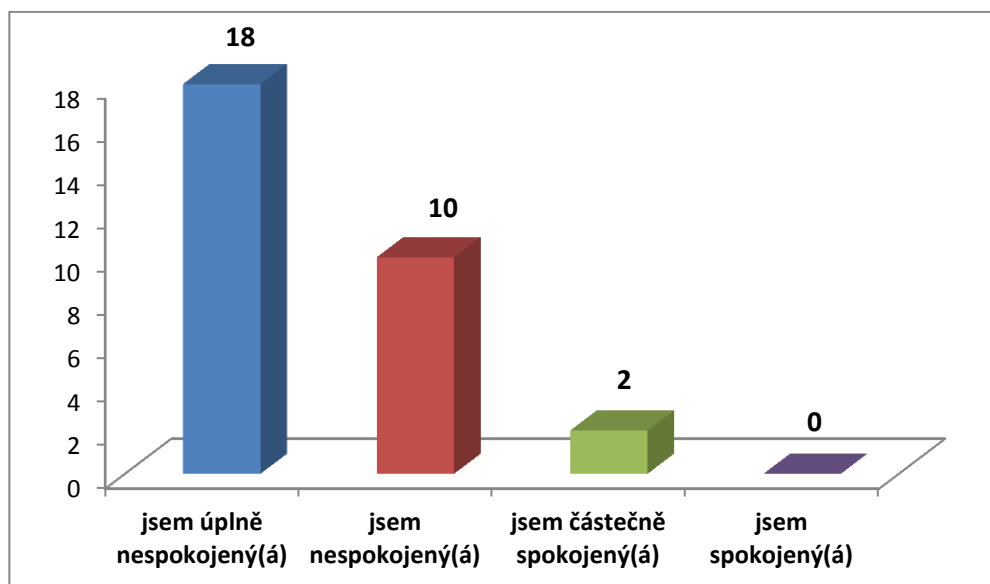
Problematickou oblastí je *finanční zabezpečení* chodu domácností, kdy 25 ze 30 sdělilo, že jim příjmy nestačí nebo stačí zřídka na pokrytí nákladů. Z 25 dotázaných, kteří mají dluhy, mají jen 3 na jejich splácení. Ze 30 dotázaných by bylo ochotno 14 si znovu půjčit, i když by nemělo na splácení původního dluhu.

Graf č. 4 – Dluhová zátěž ve městě Vsetín

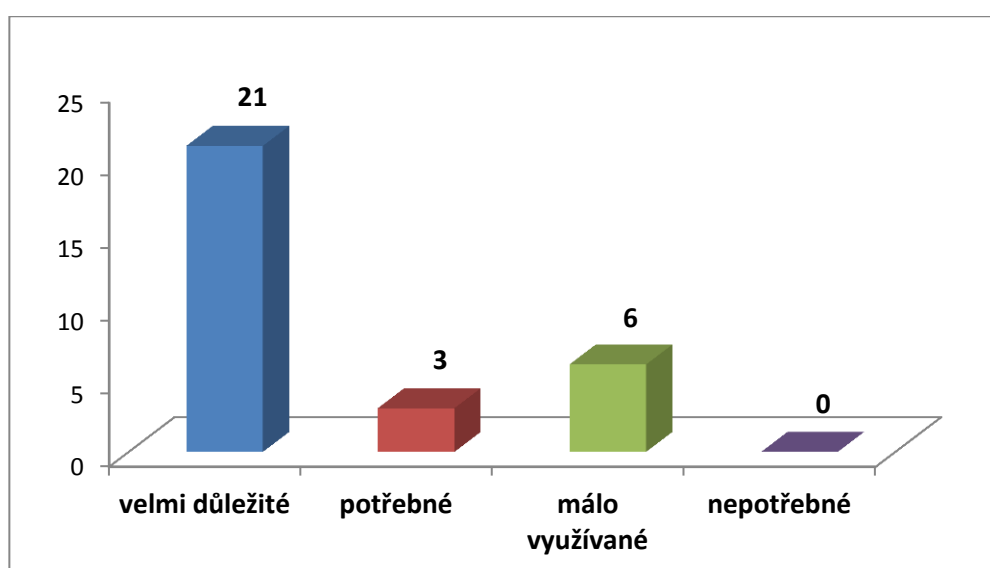
Drtivá většina Romů je se *svým postavením* ve společnosti nespokojená (28) a jen dva jsou částečně spokojení.

Graf č. 5 – Spokojenost vsetínských Romů s postavením ve společnosti

Zajímavé je vyjádření Romů, jak důležité je pro ně *poradenství a podpora od neziskových organizací a dalších institucí*, kdy většina (24) je považuje za potřebné anebo velmi důležité a pouze 6 je má za málo využívané.

Graf č. 6 – Důležitost podpory neziskových institucí ve Vsetíně

Z dotazníkového výzkumu ve Vsetíně všeobecně vyplynulo, že nízká vzdělanostní úroveň Romů má elementární dopad na jejich nezaměstnanost a následně na finanční možnosti domácností, kdy je většina z nich významným způsobem zadlužena a většina je nespokojena se svým bydlením, vzhledem k separaci na okraj města a se svým postavením ve společnosti. Většina Romů považuje ve svém životě za důležitou anebo aspoň potřebnou podporu neziskového sektoru.

5.2.1.2 Rozhovory s autoritami ve Vsetíně

Vsetínská radnice se vyjádřila ústy své představitelky, že v oblasti **vzdělání** vidí dostatečné možnosti pro romské etnikum ke vzdělávání jak v předškolní výchově, tak i v základním školství vč. speciálního pedagogického zařízení Základní a mateřské školy zřizované Krajem. Zde vidí klíčový problém v tom, že velká část romských dětí po dokončení základní školní docházky již dál nepokračuje ve studiu a končí se základním vzděláním. Nabídku pro volnočasové aktivity od školních a neziskových organizací považuje za dostatečně pestrou. Co se týče uplatnění Romů na **trhu práce**, je zásadním problémem právě jejich nízký stupeň dosaženého vzdělání (zejm. základní). Středoškolské (příp. vysokoškolské) vzdělání je v tomto etniku spíše výjimkou. Vzdělání má tedy zásadní vliv na uplatnění na trhu práce. V úrovni **bydlení** se tato neliší u Romů od majority a obývají všechny typy bydlení (Stavební bytové družstvo, Společenství vlastníků, městské byty), přičemž za částečně separovanou komunitu považuje obyvatele lokality Poschla nacházející se v okrajové části města. Soužití s majoritou je potřeba vyhodnocovat individuálně. Co se týče **zadluženosti**, lze považovat za důvod pro tento jev nízkou úroveň finanční gramotnosti, rizik při přijímání půjček a vysokou nezaměstnanost. Patologické jevy a drobná kriminalita souvisí právě s nedostatkem finančních prostředků.

Sociální a neziskové organizace pracují ve Vsetíně v různých oblastech a zaměřují se právě i na romské etnikum. Ve **vztazích mezi majoritou a minoritou** by se mělo zlepšit vzájemné poznání obou komunit. Problémem je obava majority z nevhodného až agresivního chování Romů.

Představitel neziskové organizace (Diakonie) považuje **vzdělání** za základní problém a v podstatě navazuje na to, co zmínil představitel radnice s tím, že během předchozích let došlo k výraznému zlepšení situace na úrovni základního školství. I přesto je 90% romských dětí na bývalé Zvláštní škole pořád velkým problémem a snahou je integrovat romské děti do škol s běžným vzdělávacím programem. Problémem při vzdělávání před nástupem na základní školu je chabá znalost češtiny a absence návštěvy běžných mateřských škol, přičemž v chování romských dětí jsou otisknuty jiné sociokulturní vzorce než u majority. Důležité pro následné uplatnění dětí získáním dalšího stupně vzdělání je vliv rodiny, která by měla být nositelem idey nutnosti vzdělání. Co se týče **uplatnění na trhu práce**, tento problém odráží nízké dosažené vzdělání, přičemž řada Romů nedokončila ani základní školu, čímž získává pouze nekvalifikované zaměstnání a je závislá na sociálních dávkách. Problémem pro Romy je také udržet si práci, kdy je velmi často ukončována jimi samotnými z malicherných příčin, což komplikuje zaměstnávání seriózních zájemců z řad Romů. Mladá generace Romů tak bude muset překonávat řadu překážek, aby byla úspěšná na trhu práce. Významná část romské populace by těžko obstála při standardních nárocích kladených na zaměstnance. V oblasti **bydlení** je třeba preferovat spolužití romských rodin s majoritou, segregací na lokalitě Poschla došlo naopak ke zhoršení situace. Je tedy nutné preferovat zlepšování vztahů v bydlení v jedné lokalitě přirozeným soužitím a vzájemnému přizpůsobení se. Co se týče **zadluženosti**, jedná se o velký problém v romských rodinách vznikající z neseriózních nabídek, kdy se vysokými úroky se prohlubuje zadluženost končící pádem do dluhové pasti (obstavenými účty, výplatou na ruku atp.). Kriminální chování Romů je zhruba na úrovni majority. Na Vsetíně je mezi Romy vysoký výskyt případů gamblerství a nárůst drogové závislosti. **Sociální a neziskové organizace** se vůči Romům vymezují v podpoře romským dětem v předškolním věku, na základních školách a rodinám s dětmi, které jsou obsaženy v komunitním plánu sociálních služeb, jejímž cílem je přinést trvalejší ovoce (např. studijně vybavené romské generace). K zlepšení **vztahů mezi minoritou a majoritou** je nutné, aby obě

strany se navzájem respektovaly a přijímaly a tím se vyvrátily vzájemné mýty jedné i druhé strany o sobě navzájem.

Vsetínský romský aktivista považuje **vzdělání** Romů za závažný problém, protože většina romských dětí navštěvuje školu se speciálním výukovým programem (bývalou zvláštní školu). Na tom mají velký podíl romští rodiče, protože se jim zdá, že se budou lépe cítit v kolektivu romských dětí. Diakonie ČCE se snaží o to, aby romské děti chodily do základních škol se standardním výukovým programem. Je velmi důležité, aby po absolvování základní školy děti pokračovaly do učilišť a středních škol, ale po několika týdnech studium ukončí a jako důvod uvádějí nedostatek peněz. Skutečným důvodem je přetrvávající nezáměr Romů o vzdělání, u děvčat to bývá těhotenství brzy po skončení základní školy. Následná neúspěšná integrace Romů na pracovním trhu má tedy svůj původ právě ve vzdělání. V rámci **uplatnění na trhu práce** je několik důvodů tohoto neúspěchu. Jako první je jejich diskriminace, pak nedostatečné vzdělání nebo kvalifikace, a také to, že značná část Romů nemá čistý trestní rejstřík. Dalším fenoménem bývá migrace do hospodářsky vyspělejších zemí, práce na černo a na brigádách. Velkým problémem je ve Vsetíně jejich **bydlení**, kdy uvádí, že situace se zhoršila vystavením dvou domů v lokalitě Poschla z ocelových kontejnerů o 36 bytových jednotkách, kde bydlí pouze romské rodiny a je naplněn parametr separace (lokalita je špatně dostupná, autobusová zastávka je 800 metrů vzdálená a 2,5 km od centra). **Zadluženost** je velmi závažným problémem, například v lokalitě Poschla je nezadlužená jen jedna rodina. Romům se nedaří oddlužit se a hrozí jim dluhová past. V kriminalitě a v patologických jevech je důležité naplňování sociálního programu, který se snaží tyto problémy eliminovat. Celá řada **neziskových a sociálních organizací** usiluje o odstranění diferenciací mezi majoritou a minoritou včetně jejich zapojení do společnosti, využití volného času k aktivitám zamezujícím patologickému chování a kriminalitě při využití v sociálním plánování komunitních služeb. Ve **vztazích mezi majoritou a minoritou** je nutná komunitní práce pro utváření vztahů v problémových oblastech

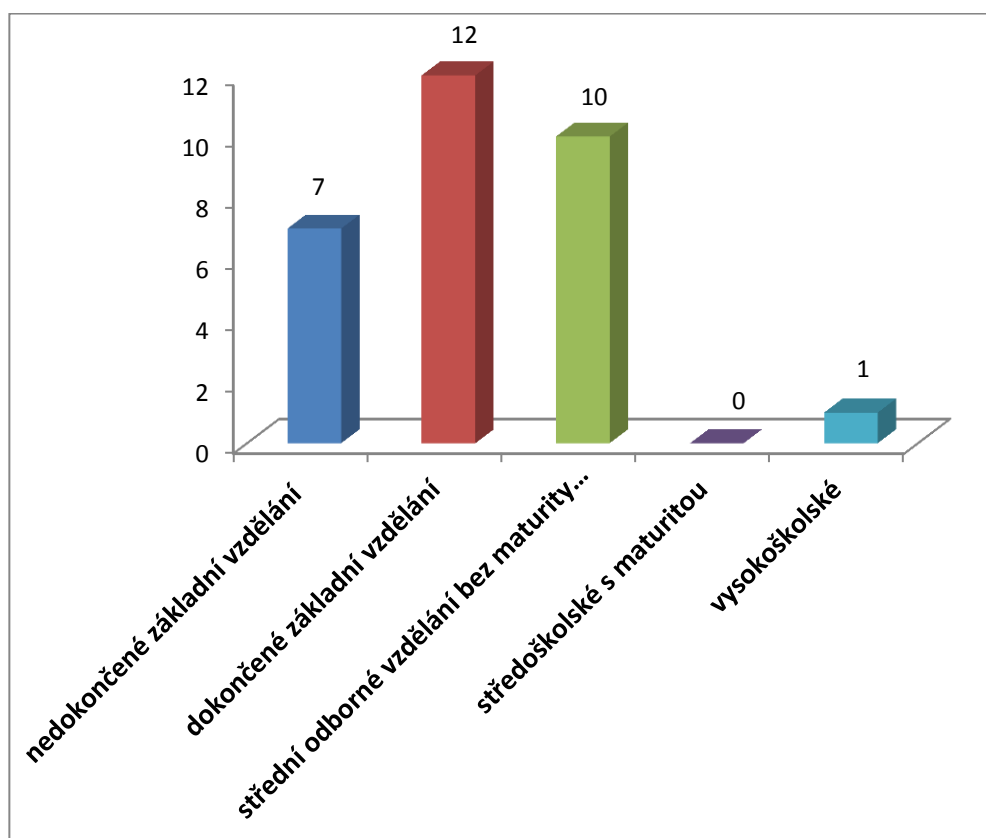
pomocí neziskových organizací v předem definovaných projektech na zlepšení vztahů.

5.2.2 Situace ve městě Valašské Meziříčí

5.2.2.1 Dotazníkové šetření ve Valašském Meziříčí

V otázce *vzdělanosti* bylo dle očekávání zjištěno, že z 30 dotázaných má maximálně základní vzdělání 19, vyučených je 10 a jeden má vysokoškolské vzdělání, což je stejně jako u Vsetína graficky vyjádřeno v níže uvedeném grafu. To svědčí o tom, že úroveň vzdělání je rovněž velmi nízká, přičemž pouze třetina dotázaných by si chtěla zvýšit vzdělání nebo kvalifikaci a na rozdíl od Vsetína menší polovina dotázaných (13) si myslí, že zvýšením vzdělání by se zvýšily šance na lepší uplatnění ve společnosti.

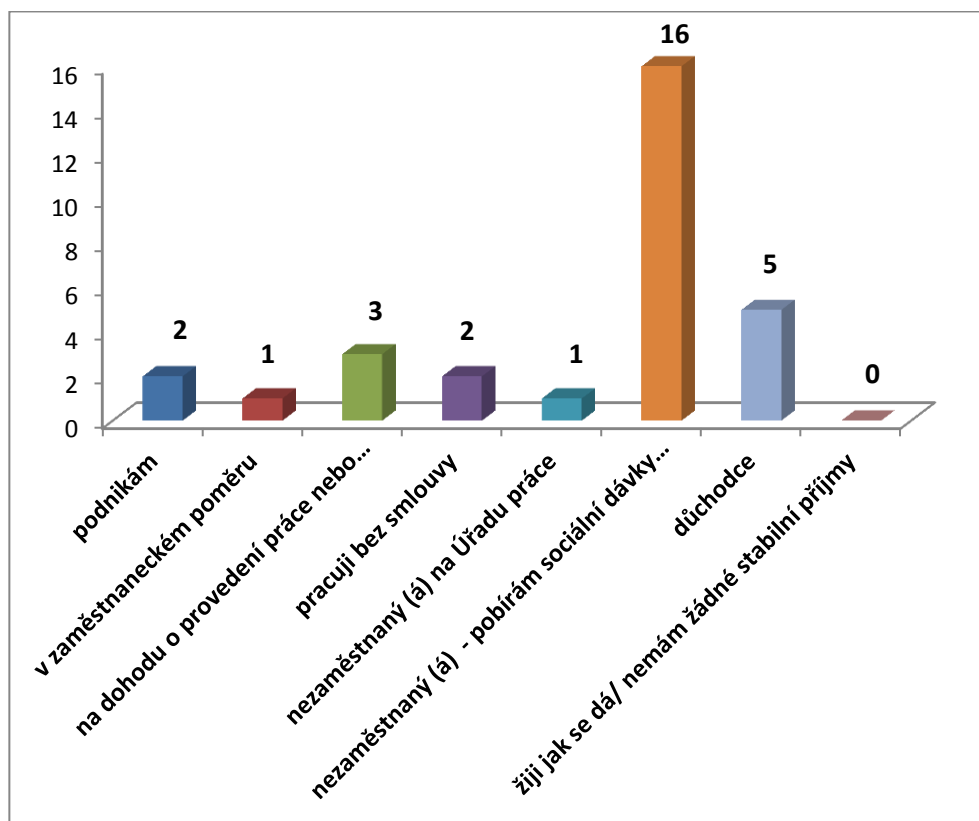
Graf č. 7 – Úroveň vzdělání ve městě Valašské Meziříčí

Z hlediska *zaměstnanosti* je situace Romů ve Valašském Meziříčí lepší než ve Vsetíně, z 30 dotázaných má 6 nějakým způsobem práci, 2 pracují na

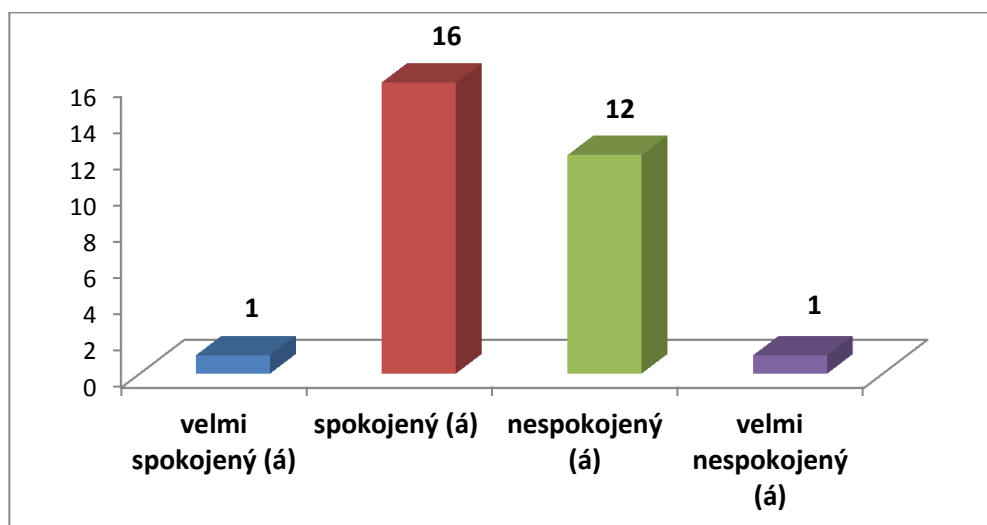
černo, 17 je hlášeno na Úřadu práce nebo je na sociálních dávkách a 5 je v důchodu. Dva uvedli, že získávají práci bez problémů, 8 občas nějakou práci sežene a zbývajících 16 nemůže trvale sehnat práci. Jak již bylo uvedeno, negativem je skutečnost, že dva z dotázaných pracují bez smlouvy.

Graf č. 8 – Zdroj obživy Romů ve městě Valašské Meziříčí

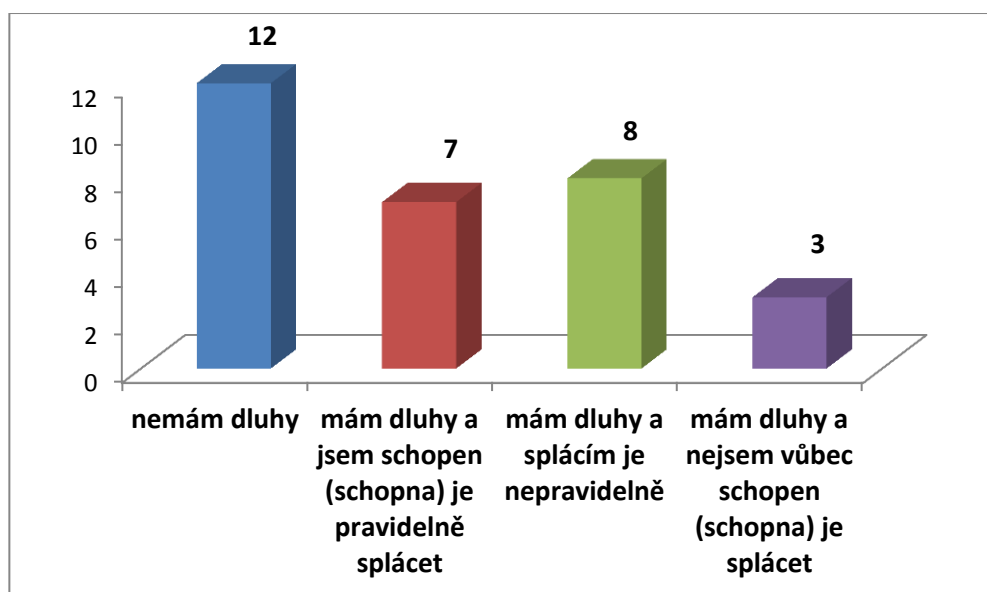
Z hlediska spokojenosti s *bydlením* se dotázaní vyjádřili tak, že 13 je nespokojených se svým bydlením a 17 je spokojených. Struktura bydlení je na rozdíl od Vsetína taková, že 9 z nich bydlí ve vlastním domě nebo bytě, větší polovina (17) bydlí v nájmu nebo podnájmu a 4 bydlí u příbuzných nebo známých. Ze všech dotázaných bydlí přesně polovina na okraji města a pouze 4 z nich tento způsob bydlení vadí. Ze třiceti dotázaných, 18 považuje svou domácnost za úplně nebo dostatečně vybavenou.

Graf č. 9 – Spokojenost s bydlením ve městě Valašské Meziříčí

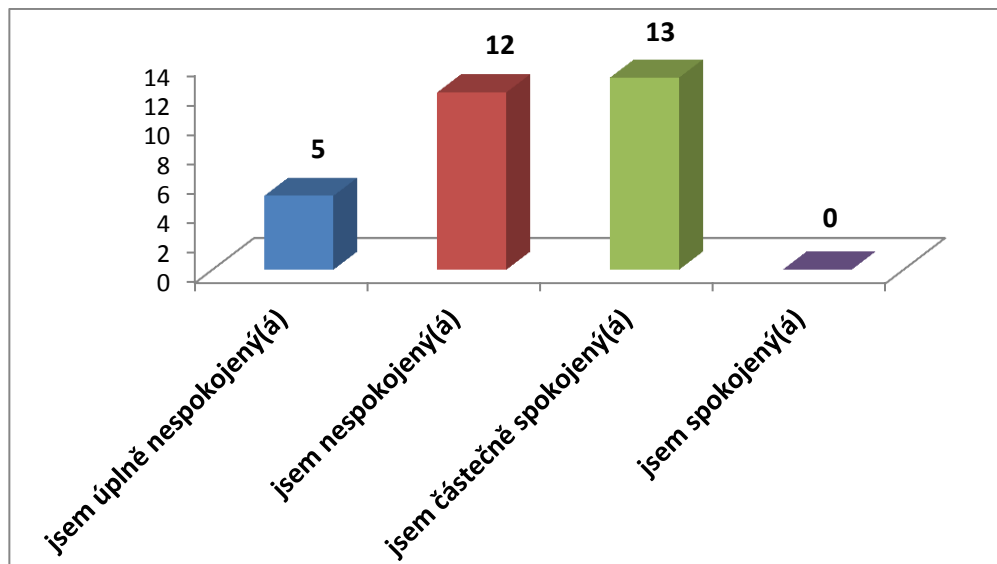
Stejně jako v případě města Vsetín je problematickou oblastí *finanční zabezpečení* chodu domácností, kdy dvě třetiny (20) dotázaných sdělila, že jim příjmy nestačí nebo stačí zřídka na pokrytí nákladů. Z 18 dotázaných, kteří mají dluhy, má 7 na jejich splácení. Ze třiceti dotázaných odpovědělo jen 7, zda by bylo ochotno si znovu půjčit, i když by nemělo na splácení původního dluhu a to tak, že pouze 4 byli pro další půjčku. Z toho plyne, že úroveň zadlužení je ve Valašském Meziříčí výrazně lepší než ve Vsetíně.

Graf č. 10 – Dluhová zátěž ve městě Valašské Meziříčí

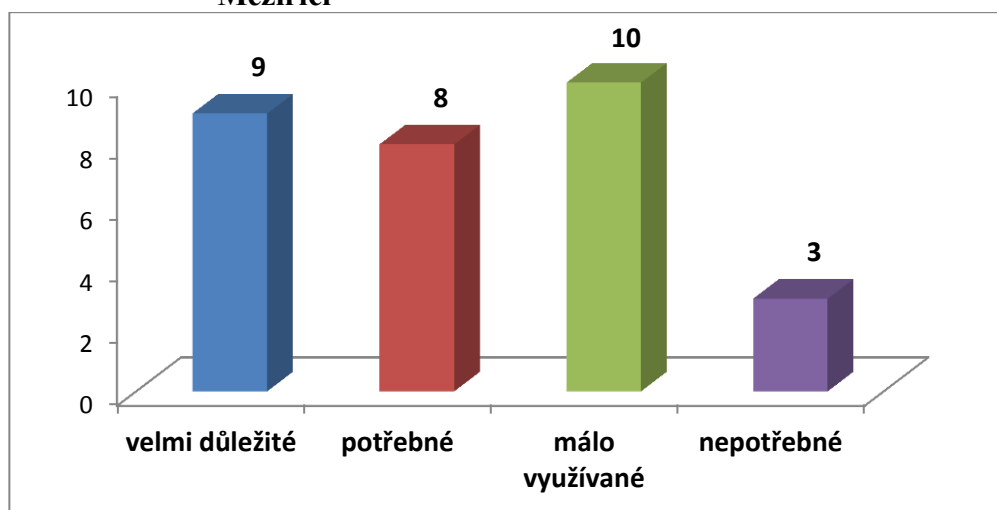
Větší polovina Romů je se *svým postavením* ve společnosti nespokojená (17) a 13 je částečně spokojená.

Graf č. 11 – Spokojenost valašskomeziříčských Romů s postavením ve společnosti

Zajímavé je vyjádření Romů, jak důležité je pro ně *poradenství a podpora od neziskových organizací a dalších institucí*, kdy větší polovina (17) je považuje za potřebné anebo velmi důležité a 13 je má za málo využívané anebo nepotřebné.

Graf č. 12 – Důležitost podpory neziskových institucí ve Valašském Meziříčí

Stejně jako v případě Vsetína se i u Valašského Meziříčí potvrzuje, že na kvalitu života Romů má vliv nízká úroveň vzdělání, která má dopad na jejich zaměstnanost, i když ne tak výrazný jako v případě Vsetína. Nicméně, i ve Valašském Meziříčí je situace v oblasti vzdělání a zaměstnanosti vážná. V oblasti finančních možností domácností je situace lepší než u Vsetína, ale i tak dvoutřetinový podíl z nich nevychází se svým příjmem. U zadluženosti je pozitivní, že téměř dvě třetiny nemají žádné dluhy anebo jsou schopni je bezproblémově splácet. Pokud se týká spokojenosti s bydlením, většina je se svým bydlením spokojena (60% z dotázaných) a bydlení na okraji považují za problém jen čtyři z 15-ti dotázaných. Větší polovina z dotázaných je nespokojena se svým postavením ve společnosti a stejně se vyjádřila k důležitosti anebo aspoň potřebnosti podpory ze strany neziskového sektoru.

5.2.2.2 Rozhovory s autoritami ve Valašském Meziříčí

Vyjádření představitelů radnice Valašské Meziříčí se rozhovoru zúčastnili oba místostarostové. V otázce *vzdělávání* sdělili, že děti v rámci předškolního vzdělávání jsou přijímány do všech mateřských škol ve městě, kde neexistuje speciální MŠ pro romské děti, otázkou zůstává zájem rodičů o předškolní výchovu. Romské děti jsou umisťovány do všech základních škol ve městě, do kterých jsou přijímány bez rozdílu etnického postavení. Romské děti převážně ale navštěvují ZŠ Masarykova, ve které byl přizpůsoben systém výuky i pro sociálně slabší rodiny. Některé děti mají zejména na prvním stupni horší studijní výsledky, avšak využívají možnost doučování v mimoškolním zařízení, které zajišťuje Charita, a který je umístěn v klubu Zeferino při ZŠ Masarykova. V otázce *umísťování Romů na trhu práce* je počátek úspěchu již ve vzdělávání. Oba místostarostové zmínili významný vliv klubu Zeferino, který se snaží dětem vtisknout návyky pro úspěšné zapojení v dalším životě. Podle posledních statistik je v celková míra nezaměstnanosti v okrese Vsetín 11,9 %. Problémem u Romů pro integraci na trhu práce je nízká vzdělanost, protože se jedná většinou o absolventy základních nebo bývalých zvláštních škol, či o osoby,

kteřé nedokončily odborné učiliště nebo střední školu, dále nízká sociální kompetence v orientaci na měnícím se trhu práce a ztráta pracovních návyků v pasivním hledání pracovního místa nebo úplnou rezignací na hledání pracovního místa. U *bydlení* lze říci, že Romové většinou bydlí v obecních bytech první kategorie v různých částech města, kde nebydlí odděleně, ale jsou ulice, ve kterých bydlí více romských rodin (s možným problémem počtu členů domácnosti). Městu chybí nabídka sociálního bydlení, ale nejsou zde ani jednoznačně sociálně vyloučené lokality. V případech, kdy dojde k vystěhování z bytu, se ocitají celé rodiny na ubytovnách nebo v azylových domech pro matky s dětmi (otcové pak na ubytovnách) anebo ojedinele migrují do hospodářsky vyspělejších zemí. Celkově lze tedy říci, že romské rodiny bydlí na sídlištích s většinovou společností, příp. v bytech pro sociálně slabší či na ubytovnách. V minulosti byly městem realizovány projekty společně s neziskovou organizací Demokratická aliance Romů České republiky, zaměřující se na integraci Romů. Za zmínku stojí projekt výstavby bytů na Jičínské ulici a dvou projektů „Domu na půli cesty“. Po zrušení domu na ulici Mikoláše Alše není žádný objekt ve městě, ve kterém by bydleli jen Romové. V rámci spolužití a sousedských vztahů nejsou zaznamenány výrazné problémy. V otázce *zadluženosti* je důvodem zřejmě nezaměstnanost, nedostatek finančních prostředků, neefektivní nebo neracionální hospodaření s finančními prostředky a nevzdělanost v této oblasti. Je možné, že dochází ze strany romských obyvatel k přistoupení na lichvu, jenž má vysokou nebezpečnost pro dlužníka. I když naše město patří mezi města ve Zlínském kraji s nejvyšší kriminalitou, není tento výskyt výrazně vyšší než u majority, ale je více sledován a mnohdy zneužíván. Kriminální činnost a patologické chování je vzhledem k poloze dopravní křižovatky většinou záležitostí těch, kteří městem projíždějí. Působení *neziskových a sociálních institucí* má ve městě velký význam. Je tady celá řada zřízení, která působí v rámci sociální prevence, jako jsou AVARDE, Charita, Zeferino, DAR, ATTA, SAS a také SVČ Domeček, které mají velký význam nejen pro romské obyvatelstvo a zaměřují se jak na poradenství, tak i na využití volného času zejména v kulturním a sportovním

rozměru. Činnost klubu Zeferino provozovaného Charitou byla již zmíněna, ale velmi důležitým je dům AVARDE, který provozuje romská organizace DAR, kde se mimo jiné dostává klientům psychologického a právního poradenství a následného vzdělávání. Ve *vztazích mezi majoritou a minoritou* by se mělo zvýšit úsilí o zaměstnanost a profesní kvalifikaci Romů, podporovat vzdělání a zájmovou činnost dětí a mládeže, ještě lepší využití v přísunu informací Romům v řešení nepříznivých sociálních situací a v přístupu ke vzdělávání a zejména vytvoření tolerantní či otevřené společnosti. Nicméně, i když se jedná o otázku celospolečenskou, se pomocí samotných Romů, jejich představitelů, sociálních organizací i města samotného daří situaci řešit. Obecným, stále zmiňovaným, problémem je vzdělání na což navazují společné volnočasové aktivity, zachování a respekt k vlastním identitám, tradicím a odlišnostem, což přinese další synergické efekty (např. začlenění do společnosti, lepší přístup k zaměstnání). Důležitá je i oboustranná pravdivá informovanost médií.

Vyjádření Charity Valašské Meziříčí v otázce ***vzdělávání*** se představitelé Charity vyjádřili tak, že její úroveň je vcelku vyhovující, nicméně některé děti mají horší studijní výsledky a jak již uvedli místostarostové, mají možnost doplnit si své vědomosti v Charitou provozovaném klubu Zeferino v ZŠ Masarykova, kterou většinou romské děti navštěvují vzhledem k přizpůsobení výukového programu. Důležité jsou rovněž i mimoškolní aktivity pro všechny děti, které probíhají jak v Zeferinu, tak i v „Centru osvěty, kultury a vzdělávání Avarde“. Důležité je, aby romské děti docházely do standardních škol a nebyly přesunuty do bývalé zvláštní školy.

Umístování Romů na trhu práce, které je problémem nejen v našem městě, je důvodem toho, že Romové nemají dostatečné vzdělání i na různé dělnické profese. Proto jsou důležité vzdělávací a rekvalifikační aktivity k získání práce. Vzhledem k vysoké nezaměstnanosti je šance při současném stavu profesních znalostí k získání práce velmi nízká až mizivá. V ***bydlení*** je většinou jeho úroveň u romské komunity na stejné úrovni jako u majoritní společnosti. Většina Romů žije v nájemních bytech společně s majoritou v bezproblémovém vztahu. Problémem někdy bývá neplacení nájemného a

souvisejících nákladů, což ale je i problémem u majority. Sociálně slabší rodiny anebo znevýhodnění obyvatelé bydlí v domech na půli cesty, kde jim pomáhají neziskové organizace řešit problémy. V otázce **kriminality a patologických jevů**, kterou se Charita zabývá v rámci Komunitního plánování sociálních služeb spolu s dalšími organizacemi, a to zejména jejich prevencí pomocí zajišťování volnočasových aktivit, osvětovou činností zejména v mládežnickém věku o různých patologických a kriminálních problémech. V otázce významu **neziskových a sociálních institucí** je zásadním výstupem zvládnání problémů romské i majoritní části obyvatelstva v oblasti bydlení, existenční oblasti a snížení kriminálních a patologických projevů. Ve **vztazích mezi majoritou a minoritou** nepanuje žádné velké napětí, k čemuž dle názoru Charity přispívá právě činnost neziskových organizací a důležité je, aby informace o kultuře a zvycích romské komunity byly majoritní společnosti objektivně podávány.

Romský aktivista z Valašského Meziříčí v otázce **vzdělání** sdělil, že hlavním cílem je to, aby romské děti nenavštěvovaly prioritně základní školy, jež se dříve jmenovaly zvláštní, či speciální, ale plně se integrovaly do standardních základních škol, které navštěvují ostatní děti. Toto se ve městě daří uskutečnit. V oblasti **umístování Romů na trhu práce** problémy vyplývají zejména z nesouladu požadavků zaměstnavatelů a profesní kvalifikací Romů, v diskriminaci na trhu práce, nedostatku pracovních příležitostí, přičemž je nutné dosáhnout zvýšení počtu zaměstnaných Romů (zejména dlouhodobě nezaměstnaných), nutnosti snížit počet mladistvých nezaměstnaných Romů, předčasnému vstupu na trh práce a zvýšení kvalifikace a zaměstnatelnosti romských uchazečů o zaměstnání pomocí nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti. V otázce **bydlení** nevnímá žádné separované či segregované komunity romských obyvatel. Významným počinem byla realizace výstavby bytů, na které se podílela Demokratická aliance Romů a Město. Za důležité považuje v této oblasti zabránit protiprávnímu jednání s vyloučenými Romy v rámci okresu Vsetín ze strany soukromoprávních a veřejnoprávních subjektů, které zneužívají jejich nízké právní vědomí a znevýhodňující společenské postavení. Nutná je dle jeho

názoru koncepční bytová politika, kdy dojde k udržení bytového fondu pro sociálně slabší ve městě. Nezbytná je příprava obyvatel od útlého věku k tomu, aby si byli schopni najít a udržet bydlení na otevřeném trhu s byty. Za velmi důležité považuje rozvíjet a aplikovat komunitní práci v oblasti bydlení, zlepšovat spolužití Romů s ostatními občany a upevnění mezilidských vztahů. Důležité je pak zabránit segregaci romského etnika, zajištění dostupnosti cenově přijatelného bydlení pro Romy s nízkými příjmy, rovného přístupu Romů k bydlení a předcházení ztrátě bydlení u sociálně vyloučených (antidluhovou prevencí). **Zadluženost** vzniká podle něj tak, že některé romské rodiny řeší hmotnou nouzi půjčkami a využívání nestandardních finančních produktů, což vede k vysoké míře zadluženosti, hlavně destruktivním zadlužováním romských rodin u poskytovatelů vysoce zpoplatněných úvěrů. Toto předlužení je velkou překážkou k integraci Romů a způsobuje práci „na černo“ ve snaze ochránit příjmy před exekucí. Toto je nutné řešit, a nejen u Romů, preventivními, kontrolními a represivními opatřeními vedoucími k zastavení hlubšího sociálního propadu předlužených. V otázce významu **neziskových a sociálních institucí** je nutné ve spolupráci s orgány veřejné správy a dobrovolnými společenskými organizacemi pomáhat Romům v řešení otázek životních, sociálních, kulturních a vzdělávacích. Výsledek této práce je nutné promítnout do všech oblastí výchovy a vzdělávání (financování a poznávání vzdělávacích potřeb, utváření koncepcí a strategií, kvalitu výkonu činností, tvorbu programů a metodik komunitní práce, propagace a koordinace postupů jednotlivých subjektů). Ve **vztazích mezi majoritou a minoritou** jsou podle něj důležitá tolerance a vzájemné pochopení.

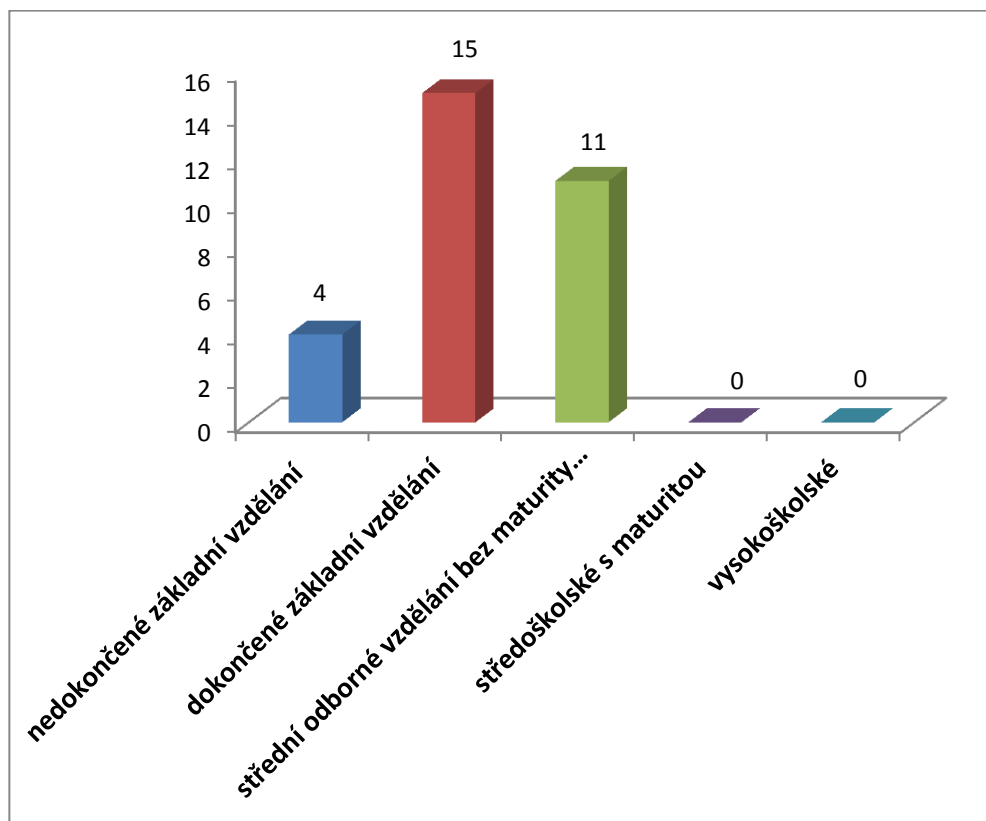
5.2.3 Situace ve městě Rožnov pod Radhoštěm

5.2.3.1 Dotazníkové šetření v Rožnově pod Radhoštěm

V otázce **vzdělanosti** bylo dle očekávání zjištěno, že z 30 dotázaných má maximálně základní vzdělání 19 a vyučených je 11 dotazovaných, což graficky vyjadřují v níže uvedeném grafu. To svědčí o tom, že úroveň vzdělání je rovněž velmi nízká, přičemž podobně jako u Vsetína by si

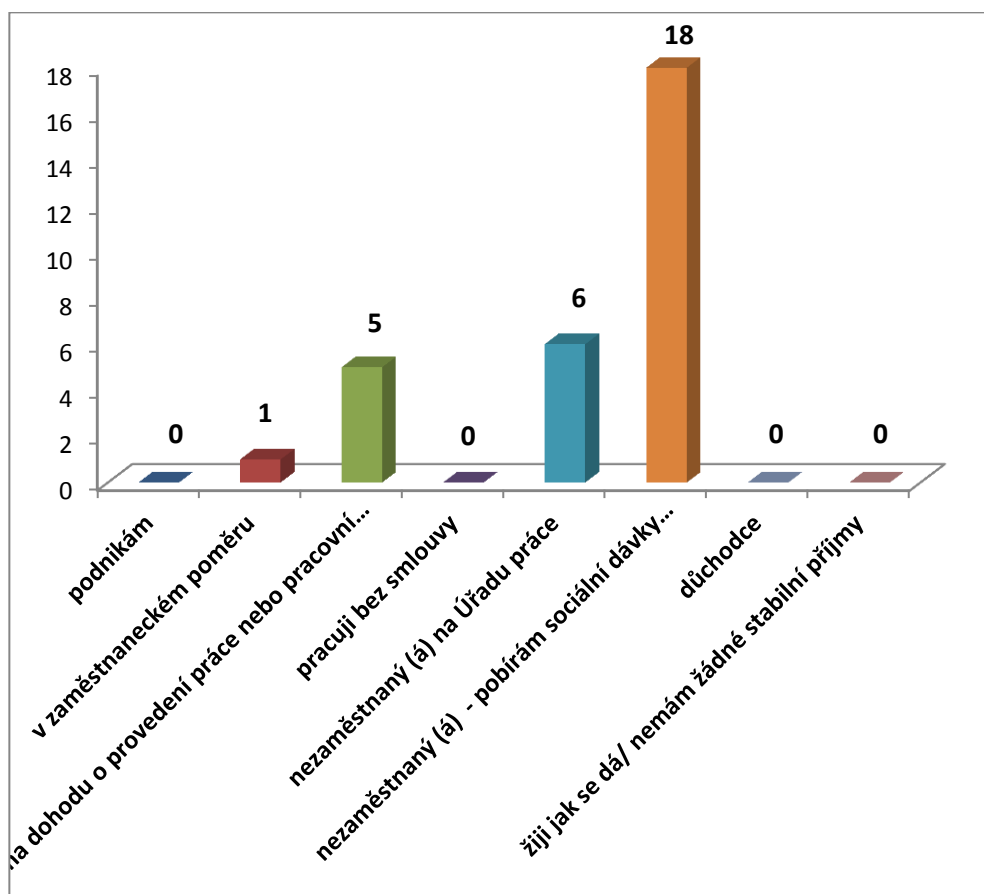
polovina dotázaných chtěla zvýšit vzdělání nebo kvalifikaci a 18 dotázaných si myslí, že další vzdělání by zvýšilo šance na lepší uplatnění ve společnosti.

Graf č. 13 – Úroveň vzdělání ve městě Rožnov pod Radhoštěm

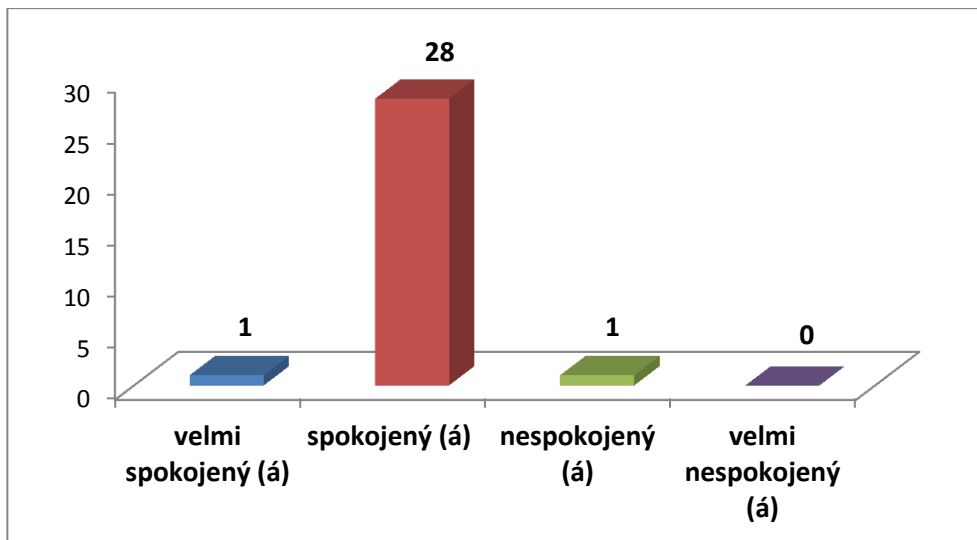
Z hlediska *zaměstnanosti* je situace Romů v Rožnově pod Radhoštěm v podstatě obdobná jako v obou předchozích městech, z 30 dotázaných má stejně jako ve Valašském Meziříčí 6 nějakým způsobem práci a 24 je hlášeno na Úřadu práce nebo je na sociálních dávkách. 1 uvedl, že získává práci bez problémů, 15 občas nějakou práci sežene a zbývajících 14 nemůže trvale sehnat práci.

Graf č. 14 – Zdroj obživy Romů ve městě Rožnov pod Radhoštěm

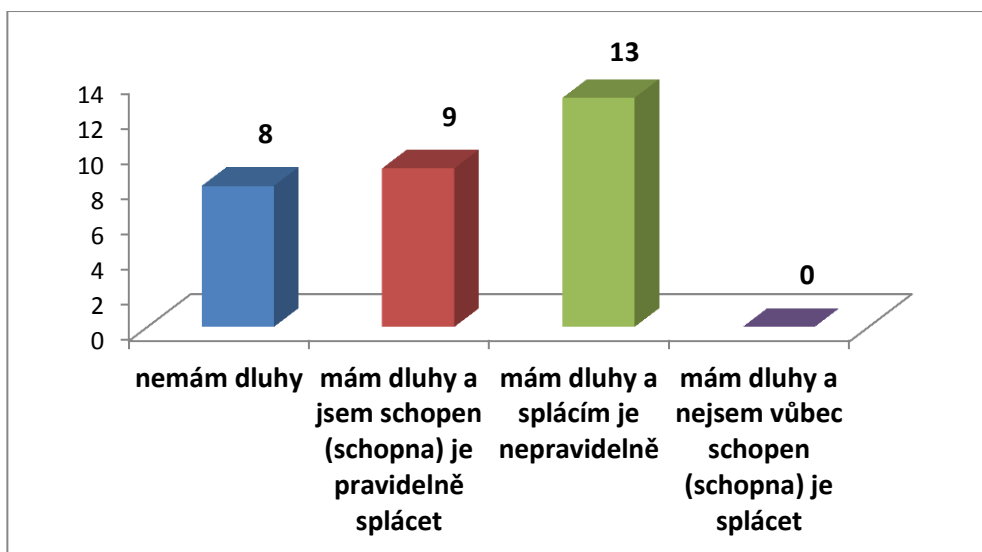
Z hlediska spokojenosti s *bydlením* se dotázaní vyjádřili tak, že je pouze 1 nespokojený se svým bydlením a 29 je spokojených. Struktura bydlení je obdobná jako u Vsetína tzn., že 29 z nich bydlí v nájmu a 1 ve vlastním domě. Ze všech dotázaných bydlí přesně polovina na okraji města a jen 1 z nich tento způsob bydlení vadí. Všichni dotázaní považují svou domácnost za úplně nebo dostatečně vybavenou.

Graf č. 15 – Spokojenost s bydlením ve městě Rožnov pod Radhoštěm

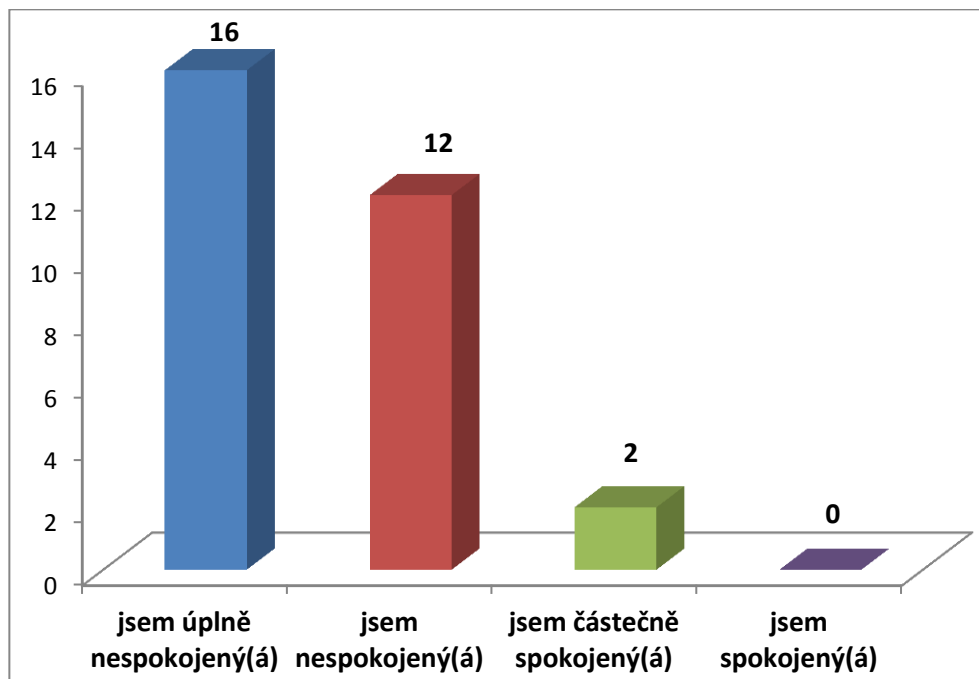
Výrazně lepší je v případě Rožnova oblast *finančního zabezpečení* chodu domácností, kdy pouze větší třetina (12) dotázaných sdělila, že jim příjmy stačí zřídkakdy na pokrytí nákladů. Z 21 dotázaných, kteří mají dluhy, má 9 na jejich pravidelné splácení. Ze 30 dotázaných odpovědělo 13, že by si bylo ochotno znovu půjčit, i když by nemělo na splácení původního dluhu. Z toho plyne, že úroveň zadlužení je v Rožnově v podstatě obdobná jako ve Valašském Meziříčí.

Graf č. 16 – Dluhová zátěž ve městě Rožnov pod Radhoštěm

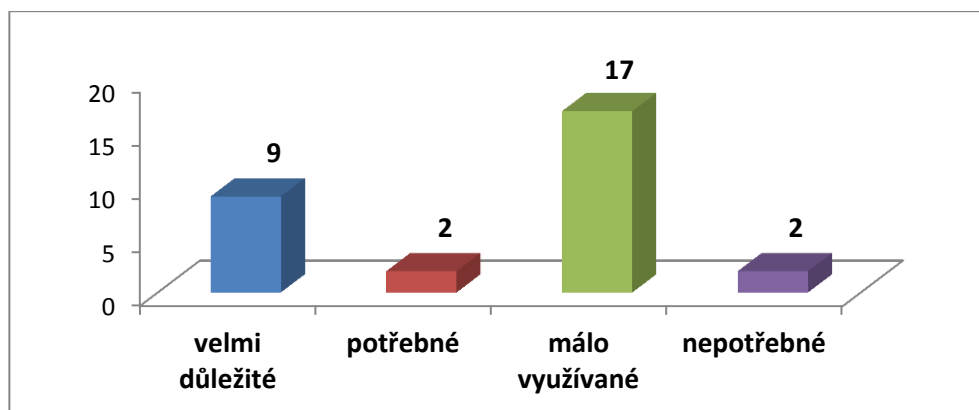
Naprostá většina Romů je se *svým postavením* ve společnosti nespokojená (28) a pouze 2 jsou částečně spokojeni.

Graf č. 17 – Spokojenost rožnovských Romů s postavením ve společnosti

Co se týče vyjádření k *opoře, poradenství a podpoře od neziskových organizací a dalších institucí* jen větší třetina z dotázaných (11) ho považuje za potřebné anebo velmi důležité a 19 ho má za málo využívané anebo nepotřebné. To svědčí o absenci takových zařízení v Rožnově.

Graf č. 18 – Důležitost podpory neziskových institucí v Rožnově pod Radhoštěm

I v Rožnově pod Radhoštěm je situace v oblasti vzdělání a zaměstnanosti velkým problémem. U finančních možností domácností je situace lepší než u dvou předchozích měst, kdy jen třetina z nich nevychází se svým příjmem. U zadluženosti bylo zjištěno, že dvě třetiny mají problémy se splácením dluhů. Co se týká spokojenosti s bydlením, je drtivá většina se svým bydlením aspoň spokojena (29) a pouze 1 nespokojený. Bydlení na okraji nepovažují za problém všichni z 15, kteří na okraji bydlí, vyjma jednoho. Téměř všichni (28) z dotázaných jsou nespokojeni se svým postavením ve společnosti. Třetina z dotázaných považuje za důležitou anebo aspoň potřebnou podporu ze strany neziskového sektoru.

5.2.3.2 Rozhovory s autoritami v Rožnově pod Radhoštěm

Podle *vyjádření představitele radnice Rožnov pod Radhoštěm* je v oblasti *vzdělání* u Romů problém v tom, že některé děti mají zejména v prvním stupni základních škol horší studijní výsledky, ty jsou ovlivněny nedostatečnou či nepravidelnou přípravou, rodiči, kteří jim vzhledem k nízkému vzdělání neumí pomoci, ale také častou absencí ve školní docházce. Role romských rodičů je důležitá v tom, aby působili na děti v pravidelné školní docházce a nebylo je tak nutné přesouvat ze standardních škol do tzv. praktických. Chování dětí je vcelku dobré. U volnočasových aktivit je tato závislá od priorit, výchovy, podpory rodiny a možností, přičemž organizovaná forma je spíše výjimečná, možnosti nabízí školy, středisko volného času, sportovní oddíly či základní umělecká škola. Problém *umíst'ování Romů na trhu práce* tkví obecně v nedostatku pracovních míst, dlouhodobé nezaměstnanosti Romů (vč. ztráty pracovního návyku). Dalším problémem je poměrně nízká vzdělanost Romů, která má za důsledek získání nekvalifikované práce za nízkou odměnu, přičemž systém sociálních dávek v poměru k nízké (či minimální) mzdě není motivující pro hledání práce. Předsudky vůči Romům jsou také problémem. V Rožnově je v dlouhodobém pracovním poměru minimum Romů, přičemž s jejich výkonností a pracovní morálkou není problém. Romové *bydlí*

většinou v městských bytech nebo pronajatých od soukromé osoby, případně si pronajímají rodinné domy. Stávají se případy, že vznikne dluh na nájemném nebo počet osob v bytě je nepřiměřený jeho velikosti. V případech seskupení Romů do jednoho bytu dochází při jejich hlučnosti k střetům s ostatními nájemníky či sousedy a k následnému zásahu policie, ale to se stává zejména u mladých lidí a nejen u Romů. Bydlení Romů je převážně na standardní úrovni. V otázce **zadluženosti** je nutné říci, že většina Romů je závislá na sociálních dávkách nebo podpoře, přesto je zadluženost vysoká. Je pravděpodobné, že jim úvěry poskytují nebankovní subjekty, kterým to musí splácet z dávek, což vede k snížení životní úrovně i příp. trestné činnosti kvůli finančnímu zisku. K působení **neziskových a sociálních institucí** lze říci, že činnost vyvíjí Charita, která v mimořádných případech zajišťuje životní potřeby, jídlo, oblečení, hygienu a nocleh. V oblasti sociálních rehabilitací působí „Iskérka“ a aktivizační služby koná poradna pro ženy a dívky. Ve **vztazích mezi majoritou a minoritou** lze říci, že je v Rožnově na přijatelné úrovni i vzhledem k jejich nízkému počtu. Problémem je spíše dodržování morálních pravidel soužití mezi občany. Pozitivní je prezentace kulturních a zvykových hodnot Romů v rámci festivalu Romská píseň a jarmarků na náměstí.

Vyjádření Charity Rožnov pod Radhoštěm v otázce **vzdělávání** je v podstatě obdobné jako u vyjádření rožnovské radnice, kdy problémem jsou horší studijní výsledky na prvním stupni kvůli nedostatečné přípravě, absenci a vlivu rodičů, kteří by měli více motivovat děti k vzdělání vzhledem k budoucímu společenskému uplatnění. Volnočasové aktivity nejsou ze strany Charity organizované, dějí se v rámci škol nebo střediska volného času. U **umíst'ování Romů na trhu práce** jde zejména o to, že Romové jsou často dlouhodobě bez zaměstnání, přičemž mají nízkou kvalifikaci nebo vzdělání, což je znevýhodňuje při získávání kvalitních a dobře placených míst. Z dostupných informací bylo zjištěno, že pracovní morálka těch, kteří jsou zaměstnání, je dobrá. Problémem je ale, že většina Romů je na sociálních dávkách. V **bydlení** u romského obyvatelstva nedochází k výrazným problémům, až na případy neplacení nájemného,

kteře jsou i u majoritní části obyvatelstva. Většina romského obyvatelstva bydlí v nájemních bytech anebo v pronajatých rodinných domech. Romská komunita v Rožnově ale není veliká. V otázce **zadluženosti, kriminality a patologických jevů**, se Charita snaží napomáhat lidem, kteří mají existenční problémy, a to z jakýchkoliv příčin. Co se týče dluhové pasti, jedná se o to, že sociálně slabší obyvatelé si půjčují většinou od nebankovních institucí, a to i za lichvářský úrok, který nejsou schopni splácet. To může vést až ke kriminálnímu jednání. Charita vidí svou funkci zejména v prevenci proti předlužení a v osvětě proti patologickému či kriminálnímu jednání. V otázce významu **neziskových a sociálních institucí** má farní charita nezastupitelné místo v řadě funkcí a to nejen pro romské etnikum. Snaží se jak pomáhat v těžkých životních situacích, tak působit preventivně. V krizových situacích poskytuje zázemí, jídlo, případně další potřeby nezbytné k životu. Nutné je zmínit i to, že na území Rožnova působí další neziskové organizace, jejímž příkladem je Iskérka, která zajišťuje sociální rehabilitace. **Ve vztazích mezi majoritou a minoritou** nejsou žádné významné problémy, zejména proto, že Romů je ve městě poměrně malý počet, který má s majoritou standardní vztahy.

5.2.4 Rozhovory s romskými podnikateli působícími v okrese Vsetín

Jedná se o názory dvou romských podnikatelů působících na území okresu Vsetín, kteří se ale nevyjadřovali k otázkám bydlení a působení neziskových organizací.

1. V otázce vzdělávání

- Děti by měly mít základní vzdělání a být vyučené, aby získaly následně zaměstnání a nebyly odkázané na podpoře a sociálních dávkách.
- Je toto dostatečné aspoň v základním stupni, ale po jejím ukončení většinou ve studiu alespoň na dělnické profese nepokračují, což vede k problémům se získáním zaměstnání. Rodiče i jejich děti musí vědět, že je důležité, aby po skončení základní školy děti pokračovaly

v následném studiu, aby se mohly lépe uplatnit v práci, mít dobrý plat, mít lepší bydlení a zařazení ve společnosti.

2. *V otázce integrace na trhu práce*

- Důležité je, aby se romští podnikatelé mohli podílet na státních zakázkách malého rozsahu, čímž by měli možnost dále zaměstnávat Romy i dlouhodobě nezaměstnané.
- Problémem je především velká nezaměstnanost. Když jsou dlouho nezaměstnaní, mají problém s pracovním režimem a disciplinovaností. Nedostatkem je nízká vzdělanost a kvalifikovanost, čili mohou vykonávat většinou pouze pomocné práce, které jednak nejsou pro ně lukrativní, ale také jsou nízko ohodnoceny a mají vliv na finanční problémy romských rodin. Jsou však i kvalitní pracovníci, se kterými nejsou problémy a jsou dlouhodobě zaměstnání.

3. *Zadluženost, kriminální a patologické jevy*

- Protože většina Romů je nezaměstnaná a na sociálních dávkách jsou ve finančních problémech. Dluhy nebankovním institucím, exekutorům a věřitelům splácí v den výplaty sociálních dávek, přičemž je nejsou schopni splácet plně a dostávají se do finanční tísně a hrozí jim vystěhování na ubytovny, kde poté platí mnohem více.
- Jedná se o celospolečenskou záležitost. Problém u Romů spočívá i ve finanční gramotnosti, kdy nejsou dostatečně informováni o bankovních a nebankovních produktech, pak se dostávají do dluhových problémů (tísně, exekucí atd.). Důležité je, aby byli Romové zaměstnaní, pak by neutráceli v hernách, poklesla by kriminalita, stát by ušetřil na sociálních dávkách a zlepšilo se sociální klima a mezilidské vztahy.

4. *Vztahy mezi majoritou a minoritou*

- Pomohlo by využití romských občanských sdružení k zapojování dětí do kulturních a sportovních aktivit. Dalším předpokladem řešení vztahů je přístup Romů samotných z řad jejich inteligence a těch, kteří mají vysoký morální kredit. Pomocí občanských sdružení či nadací je důležité vytvoření prostoru pro zrovnoprávnění, dále pak aktivní

využití zájmů Romů a vytváření předpokladů pro spolužití Romů s ostatními občany, upevňování mezilidských vztahů pro naplnění společenských cílů.

- Důležitá je vzájemná solidarita mezi majoritou a minoritou, vzájemné pochopení a poznání sebe navzájem (kultura, mezilidské vztahy). Mnoho vzdělaných Romů nemá problém s majoritní společností a naopak, přičemž jsou tito úspěšní v zaměstnání, v bydlení, v mezilidských vztazích a v zařazení do společnosti.

5.3 Celkové zhodnocení a porovnání zjištěných skutečností a jejich následné využití

5.3.1 Celkové zhodnocení a porovnání výzkumu

V rámci praktické části této práce byl proveden rozsáhlý výzkum kvality života Romů, a to v třech rozměrech, kdy prvním je zkoumání dokumentů vytvořených na úrovni Vlády České republiky, Zlínského kraje a na úrovni města Valašské Meziříčí, druhým pak dotazníkové šetření u Romů samotných a třetím rozhovory s představiteli veřejné moci, neziskových organizací a představitelů romských organizací či podnikatelů.

Z analýzy dokumentů vyplynulo (vyjma toho, který se týká prevence kriminality), že problém s kvalitou života má svůj původ ve vzdělání, a to již od nejútlejšího věku. Tomu je tedy nutno věnovat mimořádnou pozornost včasnou péčí (předškolním vzděláváním), a to jak působením na rodiče, tak i podporou romských žáků ve vzdělávacím procesu tak, aby došlo ke zvýšení počtu romských žáků a studentů v hlavním vzdělávacím proudu a ke zvýšení úspěšnosti romských žáků a studentů. Důležité je také zvýšit počet romských studentů studujících na středních a vysokých školách, a tím zabránit jejich předčasnému vstupu na trh práce bez odpovídající kvalifikace. V zaměstnanosti je nutné zaměřit se na podporu integrace romské komunity ze sociálně znevýhodněného prostředí a boj proti nelegálnímu zaměstnávání. U předlužení je nutné zvýšit informovanost Romů o fungování finančního trhu, aby se zlepšilo jejich postavení jako spotřebitelů finančních produktů. U bydlení je nutné zabránit šíření sociálně

vyložených romských lokalit a prostorové segregace jejich obyvatel, zvýšit dostupnost sociálního bydlení pro romské domácnosti s nízkými příjmy, snížit výskyt diskriminace a protiprávních praktik, které jsou vůči Romům uplatňovány, a zároveň jim nabídnout pomoc v řešení těchto praktik, předcházet ztrátě bydlení u sociálně vyložených komunit při vzniku dluhů na nájmu. V sociální péči je nutné vytvořit systém kvalitních sociálních služeb pružně reagujících na vývoj situace romských rodin při rozvoji sociálních kompetencí, nastavení sociálních programů podle situace a zajištění fungování plošné záchranné sociální sítě. Ve zdravotní péči je potřebné zvýšení informovanosti Romů o zdravém životním stylu, o systému zdravotní péče při minimalizaci rizikového chování, zajištění praktické pomoci při zdravotních problémech v každodenním životě a zvýšení informovanosti zdravotnických pracovníků o způsobu života Romů. V bezpečnosti je nutné zajistit Romům bezpečný a důstojný život, bez útoků kvůli jejich romskému původu, odstraňovat negativní předsudky a nedostatečnou objektivní informovanost o romské menšině.

V rámci výzkumu bylo provedeno **dotazníkové šetření** ve třech městech okresu Vsetín, které souhrnně identifikovalo problém ve vzdělanosti. Ta má velmi významný přesah do všech dalších oblastí. Následně pak dochází k tomu, že Romové se poté nedokáží plnohodnotně zapojit do společnosti a mají problém se zaměstnáním a finančním zajištěním, což následně vede k tomu k nespokojenosti s jejich postavením ve společnosti. Dotazníkové šetření jsem, vzhledem k nejistotě navracení vyplněných zpět a časovému hledisku, prováděla přímo v lokalitách obývaných Romy osobně, s pomocí dvou dobrovolnic. Z tohoto důvodu se mi podařilo, s velkým vynaloženým úsilím, získat všechny požadované odpovědi.

U jednotlivých měst z dotazníkového výzkumu ve *Vsetíně* vyplynulo, že nízká vzdělanostní úroveň Romů má elementární dopad na jejich nezaměstnanost a následně na finanční možnosti domácností, kdy je většina z nich významným způsobem zadlužena a nespokojena se svým bydlením a se svým postavením ve společnosti. Většina Romů považuje ve svém životě za důležitou anebo aspoň potřebnou podporu neziskového sektoru. Stejně

jako v případě Vsetína se i u *Valašského Meziříčí* potvrzuje, že na kvalitu života Romů má vliv nízká úroveň vzdělání, která má dopad na jejich zaměstnanost, i když ne tak výrazný jako v případě Vsetína. Nicméně, i ve Valašském Meziříčí je situace v oblasti vzdělání a zaměstnanosti vážná. V oblasti finančních možností domácností je ve Valašském Meziříčí situace lepší než u Vsetína, ale i tak dvoutřetinový podíl z nich nevychází se svým příjmem. U zadluženosti je pozitivní, že téměř dvě třetiny nemají žádné dluhy anebo jsou schopni je bezproblémově splácet. Pokud se týká spokojenosti s bydlením, je většina se svým bydlením spokojena (60% z dotázaných) a bydlení na okraji považují za problém jen čtyři z patnácti dotázaných. Větší polovina z dotázaných je nespokojena se svým postavením ve společnosti a stejně se vyjádřili k důležitosti anebo aspoň potřebnosti podpory ze strany neziskového sektoru. I v *Rožnově pod Radhoštěm* je situace v oblasti vzdělání a zaměstnanosti velkým problémem. V oblasti finančních možností domácností je situace lepší než u dvou předchozích měst, kdy jen třetina z nich nevychází se svým příjmem. U zadluženosti bylo zjištěno, že dvě třetiny mají problémy se splácením dluhů. Pokud se týká spokojenosti s bydlením, je drtivá většina se svým bydlením aspoň spokojena. Bydlení na okraji nepovažují za problém skoro všichni, kteří na okraji bydlí. Téměř všichni z dotázaných jsou nespokojeni se svým postavením ve společnosti. Třetina z dotázaných považuje za důležitou anebo potřebnou podporu ze strany neziskového sektoru.

V **rozhovorech** s představiteli samospráv, neziskových organizací, romskými aktivisty a podnikateli bylo konstatováno, že zásadním problémem je vzdělání, který má rozhodující dopad na uplatnění romské komunity na trhu práce. Většina účastníků rozhovorů hovořila o absenci předškolního vzdělání, které se ukazuje jako důležité pro další vývoj osobnosti dítěte. Romské děti se neúčastní předškolního vzdělání vůbec nebo (jako je tomu na Vsetíně) jen v kolektivu dalších romských dětí. To se potom zúročuje na základním stupni škol, kde mají romské děti horší studijní výsledky (někdy se ocitnou na tzv. praktických školách) a většinou nepokračují ve středním nebo vyšším vzdělávání. Chybí úloha rodičů, kteří

by měli děti motivovat ke vzdělávání se. Určitým nezanedbatelným pozitivem je činnost neziskových organizací, které v integraci ve vzdělání v dětském a mladistvém věku napomáhají. Následně má tato vzdělanostní a kvalifikační indispozice Romů dopad na jejich uplatnění na trhu práce, což má odpovídající následky v přístupu k vlastnímu bydlení vzhledem k problémům, které mají ve finanční oblasti. Nicméně, je potřeba říci, že ve všech třech městech, kde byly rozhovory uskutečněny, bylo zjištěno, že jejich bydlení je, až na výjimky, na velmi slušné úrovni. Působení neziskového sektoru vyzdvihli prakticky všichni účastníci rozhovorů, zejména ve Valašském Meziříčí a na Vsetíně, kde je jejich úloha nezastupitelná, a to jak ve školním věku, tak v mládežnickém věku, i po nabytí zletilosti v pomoci při uplatnění se na trhu práce. Nízká finanční gramotnost často vede k tomu, že Romové mají velký problém s předlužením, což má vliv na plnohodnotné postavení ve společnosti. Co se týče vztahů mezi majoritou a minoritou, má zlepšující se trend a pokud dojde k vzájemnému pochopení odlišného sociokulturního původu, měla by se situace i nadále zlepšovat.

5.3.2 Závěr a následné využití výsledků výzkumu

V závěru třetí kapitoly jsem konstatovala, že zásadními problémy z hlediska kvality života, v subjektivním smyslu, jsou zejména vzdělávání, bydlení a bytová problematika, nezaměstnanost (integrace na pracovním trhu) a nedostatečná finanční gramotnost. Výzkum byl uskutečněn ve dvou rovinách, a to jak pohledem zevnitř (od Romů samotných), tak i zvenčí z úrovně zpracovaných dokumentů a z názorů představitelů politického, pracovního a neziskového života. Jak je výše uvedeno, výzkum všechny tyto oblasti jako problémové víceméně potvrdil.

Zcela zásadním problémem, který vyplynul z teoretické i praktické části, je vzdělání romské komunity mající elementární dopad na jejich další život, ze všech různých hledisek. Tento problém nastává již od raného věku dítěte, kdy se děti zpravidla neúčastní předškolního vzdělání v běžných mateřských školách, což má za následek nedostatek předpokladů k dalšímu bezproblémovému zvládnutí základní školy. Na základních školách poté

dochází k tomu, že velká část dětí má horší studijní výsledky než ti, kteří standardní mateřské školy absolvovali, a to zejména na jejich prvním stupni. Tato indispozice mívá i za následek jejich přemístění do tzv. praktických škol. Dalším negativním vlivem je to, že romští rodiče nevěnují tomuto důležitému aspektu ve výchově ke vzdělání pozornost a děti nemotivují. Dle mého zjištění, je úspěšné absolvování mateřské a standardní základní školy velmi důležité pro další vývoj osobnosti. Je také nezbytné vést romské děti k tomu, aby pokračovaly v následném studiu nebo se minimálně vyučily. Vzdělávací aspekt má totiž přesah do dalšího života a vede k tomu, že se poté mají možnost lépe uplatnit na trhu práce získáváním kvalitních a dobře placených míst, což vede k tomu, že nemají finanční a dluhové problémy a lepší přístup k získávání bydlení s následným dopadem na kvalitu života. Pokud mají Romové vyšší vzdělání, nemají většinou rovněž sklon k patologickému a kriminálnímu chování a zároveň je jejich postavení ve společnosti lepší. Potvrzuje se, že úloha neziskového sektoru je ve všech ohledech nezastupitelná, protože dobře chápe priority (výchova, vzdělání, rekvalifikace, volnočasové aktivity), které je nutné u romského etnika rozvíjet a zlepšovat.

Závěr

V úvodu této práce jsem si stanovila za cíl upozornění na možné problémy související s nedostatečnou kvalitou života romského etnika ve třech městech valašského regionu (Vsetín, Valašské Meziříčí a Rožnov pod Radhoštěm) s následným návrhem řešení palčivých problémů jejich života. V rámci toho, jak jsem již uvedla v úvodu, jsem se zaměřila na zjištění možností zlepšení kvality života romských obyvatel, a to nejen ve výše zmíněných městech, původ jejich problémů, které mají následný vliv na kvalitu života, zlepšení vztahů mezi majoritní částí společnosti a romským etnikem, omezení rizik, nebezpečí a patologických jevů u romského obyvatelstva, případně následné vytvoření koncepce a metodiky pro řešená města. Lze konstatovat, že stanovený cíl práce byl splněn.

Rozsáhlým výzkumem bylo zjištěno, že zásadními problémy z hlediska kvality života v subjektivním smyslu zejména jsou vzdělání, bydlení, nezaměstnanost a nedostatečná finanční gramotnost, který má dopad na celkové postavení romského etnika ve společnosti. Výzkum byl uskutečněn ve dvou rovinách, a to jak pohledem zevnitř (od Romů samotných), tak i zvenčí z úrovně institucemi zpracovaných dokumentů a také z názorů představitelů politického, pracovního a neziskového života. Jak je výše uvedeno, výzkum všechny tyto oblasti jako problémové víceméně potvrdil.

Zásadním problémem, který byl identifikován v rámci teoretické i praktické části je vzdělání romské komunity, jež má elementární dopad na jejich další život, ve všech problematických oblastech. Bylo zjištěno, že následný problém celé romské populace nastává již od raného věku dítěte, kdy se děti zpravidla neúčastní předškolního vzdělání v běžných mateřských školách, což mívá za následek nezískání předpokladů k dalšímu bezproblémovému zvládnutí základní školy. To následně na základních školách způsobuje to, že velká část romských dětí má horší studijní výsledky než ti, kteří standardní mateřské školy absolvovali, a to zejména na jejich prvním stupni, což může vést k jejich přemístění do tzv. praktických škol, kde je výuka přizpůsobena jejich možnostem. Důležitým negativním vlivem je to, že romští rodiče nevěnují aspektu výchovy ke vzdělání pozornost a děti k němu

nemotivují. Zde je nutné konstatovat, že úspěšné absolvování mateřské a standardní základní školy je velmi důležité pro další vývoj osobnosti, přičemž je nezbytné vést romské děti k tomu, aby pokračovaly v následném studiu a minimálně se vyučily. Vzdělávací aspekt má totiž přesah do dalšího života a vede k tomu, že se poté mají možnost lépe uplatnit na trhu práce získáváním kvalitních a dobře placených míst, což vede k tomu, že nemají finanční a dluhové problémy a lepší přístup k získávání bydlení, což má rovněž dopad na kvalitu života. Pokud mají Romové vyšší vzdělání, nemají většinou rovněž sklon k patologickému a kriminálnímu chování a zároveň je jejich postavení ve společnosti lepší.

V současnosti se potvrzuje, že úloha neziskového sektoru je ve všech ohledech nezastupitelná, protože dobře chápe priority, které je třeba u romského etnika rozvíjet a zlepšovat zejména v oblastech výchovy k hodnotám, ke vzdělání, k rekvalifikacím a k volnočasovým aktivitám. Proto je nutností tyto organizace, které se romskému etniku náležitým způsobem věnují, všemožně podporovat.

Seznam použité literatury

1. VYMĚTAL, J. Lékařská psychologie. Praha: Portál, 2003, ISBN 80-7178-740-X.
2. VEENHOVEN, R., The Four Quality of Life. Understanding Human Well – being. Tokyo – New York – Paris: United Nations University Press, 2006, ISBN 92- 808-1130- 4.
3. HIRT, T., JAKOUBEK, M., “Romové“ v osidlech sociálního vyloučení. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2006, ISBN 80-86898-76-8.
4. SIROVÁTKA, T, Sociální exkluze a sociální inkluze menšin a marginalizovaných skupin. Brno: Masarykova univerzita Fakulta sociálních studií, 2004, ISBN 80-210-3455-6.
5. GABAL, I., ČADA, K., SNOPEK, J., Klíč k posílení integrační politiky obcí. Sociální vyloučení Romů a Česká společnost. Praha: Otevřená společnost o.p.s., 2008, ISBN 978-80-87110-07-2.
6. JAKOUBEK, M., Cikáni a etnicita. Praha: Triton, 2008, ISBN 978-80-7387-105-5.
7. HORVÁTHOVÁ, J. *Kapitoly z dějin Romů*. Praha: Člověk v tísní, společnost při ČT, o.p.s., 2002, ISBN nevedeno.
8. GABAL, I. A KOL. *Etnické menšiny ve střední Evropě: konflikt nebo integrace*. Praha: G plus G, 1999, ISBN 80-86103-23-4.
9. NEČAS, C., *Romové v České republice včera a dnes*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci – Vydavatelství Olomouc, 4. doplněné vydání, 1999, ISBN 80-7067-952-2.
10. ACTON, T., GALANT, D., VONDRÁČEK, P. *Romové*. Praha: Svojtka & Co., 1. vydání, 2000, ISBN 80-7237-249-1.
11. DAVIDOVÁ, E. A kol., *Kvalita života a sociální determinanty zdraví u Romů v České a Slovenské republice*. Praha: Stanislav Juhaňák - TRITON, 2010, ISBN 978-80-7387-428-5.
12. GAVORA, P. *Výzkumné metody v pedagogice*, Brno: Paido, 1996. ISBN 80-7178-303-X.
13. HENDL, J. *Úvod do kvalitativního výzkumu*, Praha: Karolinum, 1997.
14. ČIHOVSKÝ, J., *Sociologický výzkum*, Olomouc, Univerzita Palackého: 2006.

Seznam internetových zdrojů

1. Kvalita života a rovnost příležitostí - z aspektu vzdělávání dospělých a sociální práce, dostupné z http://www.jozefmiko.sk/01_profesionalne_dispozicie/04_vedecke_konferencie/medzinar_konfer_atp/zbornik_z_vedeckej_konferencie.pdf#page=59 (cit. 13. 12. 2012)
2. Východiska strategie boje proti sociálnímu vyloučení, dostupné z www.rynet.cz/romea/dokumenty/vychodiska_strategie.pdf (cit. 30. 1. 2013)
3. Zpráva o situaci v kraji, dostupné z www.kr-zlinsky.cz/docs/.../zprava-o-situtaci-v-kraji-2011-web.pdf (cit. 30. 1. 2013)
4. Romská menšina v Česku, dostupné z http://cs.wikipedia.org/wiki/Romsk%C3%A1_men%C5%A1ina_v_%C4%8Cesku (cit. 30. 1. 2013)
5. Metody vědecké práce pro zpracování ZP, dostupné z http://is.vsfs.cz/el/6410/leto2010/EQ_B_BSe/um/Blok_4_-_Metody_vedecke_prace_pro_zpracovani_ZP_Stylizace_textu.pdf (cit. 3. 2. 2013)

Seznam použitých zkratk

resp.	respektive
tzv.	tak zvaný
např.	například
p.a.	roční úroková sazba
příp.	případně
SS	Schutzstaffel (Ochranný oddíl)
KSČ	Komunistická strana Československa
aj.	a jiné
atd.	a tak dále
WHO	Světová zdravotnická organizace (World Health Organisation)
ČR	Česká republika
vč.	včetně
apod.	a podobně
CD	Compact Disc (kompaktní disk)
tn.	to znamená
OP LZZ	Operační program Lidské zdroje a zaměstnanost
zejm.	zejména
Diakonie ČCE	Diakonie Českobratrské církve evangelické
MŠ	Mateřská škola
ZŠ	Základní škola
DAR	Demokratická aliance Romů
ATTA	Služby sociální rehabilitace pro lidi ohrožené sociálním vyloučením
AVARDE	Centrum osvěty, kultury a vzdělávání
SAS	Sociálně aktivizační služba
SVČ Domeček	Středisko volného času Domeček
ZEFERINO	Klub pro romské děti
ZP	Závěrečná práce

Seznam tabulek a grafů

- Tabulka č. 1 Kvalita života (Konceptní model QOL podle QOL Research Unit)
- Tabulka č. 2 Romové v ČR podle hlavních věkových skupin za období 1970 – 2001 v %
- Graf č. 1 Úroveň vzdělání ve městě Vsetín
- Graf č. 2 Zdroj obživy Romů ve městě Vsetín
- Graf č. 3 Spokojenost s bydlením ve městě Vsetín
- Graf č. 4 Dluhová zátěž ve městě Vsetín
- Graf č. 5 Spokojenost vsetínských Romů s postavením ve společnosti
- Graf č. 6 Důležitost podpory neziskových institucí ve Vsetíně
- Graf č. 7 Úroveň vzdělání ve městě Valašské Meziříčí
- Graf č. 8 Zdroj obživy Romů ve městě Valašské Meziříčí
- Graf č. 9 Spokojenost s bydlením ve městě Valašské Meziříčí
- Graf č. 10 Dluhová zátěž ve městě Valašské Meziříčí
- Graf č. 11 Spokojenost valašskomeziříčských Romů s postavením ve společnosti
- Graf č. 12 Důležitost podpory neziskových institucí ve Valašském Meziříčí
- Graf č. 13 Úroveň vzdělání ve městě Rožnov pod Radhoštěm
- Graf č. 14 Zdroj obživy Romů ve městě Rožnov pod Radhoštěm
- Graf č. 15 Spokojenost s bydlením ve městě Rožnov pod Radhoštěm
- Graf č. 16 Dluhová zátěž ve městě Rožnov pod Radhoštěm
- Graf č. 17 Spokojenost rožnovských Romů s postavením ve společnosti
- Graf č. 18 Důležitost podpory neziskových institucí v Rožnově pod Radhoštěm

Seznam příloh

- Příloha č. 1   Dotazník kvality života
- Příloha č. 2   Témata k rozhovorům s představiteli
- Příloha č. 3   Vyhodnocení dotazníku Kvalita života ve všech městech
(souhrnný)
- Příloha č. 4   Vyhodnocení dotazníku Kvalita života ve Vsetíně
- Příloha č. 5   Vyhodnocení dotazníku Kvalita života ve Valašském
Meziříčí
- Příloha č. 6   Vyhodnocení dotazníku Kvalita života v Rožnově pod
Radhoštěm

ANOTACE

Jméno a příjmení autora: Marcela Tuliová

Název katedry a fakulty: Katedra sociologie a andragogiky, Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

Název bakalářské diplomové práce: Kvalita života Romů ve třech městech okresu Vsetín

Title of bachelor's dissertation: Romany life quality in three cities of Vsetín district

Vedoucí práce: PhDr. Helena Kubátová, Ph.D.

Počet znaků: 141.136

Počet příloh: 6

Rozsah práce: 88

Počet použitých zdrojů: 19

Jazyk práce: český

Klíčová slova: kvalita života, životní situace, majorita, minorita, vzdělání, integrace na trhu práce, předlužení, bydlení, neziskový sektor, Rom, romský, mobilita, sociální vyloučení, demografie, sociální postavení

The key words: life quality, situation of life, majority, minority, education, integration on labour market, overburdened, housing, non-profit sector, Romany, mobility, social exclusion, demography, social status

Abstrakt:

Práce se zabývá kvalitou života a životní situace Romů ve třech městech okresu Vsetín (Rožnov pod Radhoštěm, Valašské Meziříčí, Vsetín). Autor na základě stanovených kritérií popisuje a hodnotí otázku kvality života romského etnika a jeho vztahu k majoritní části společnosti. Kvalita života řešené skupiny je z pohledu vzájemného vztahu majoritní a většinové společnosti velmi důležitá, protože významně ovlivňuje zapojení romského etnika v rámci společnosti. Způsob života romské populace nejen ve třech městech okresu Vsetín vytváří sociální distanc, čímž zabraňuje vzniku společenských vztahů mezi majoritou a minoritou. Tato situace vede romské

etnikum v regionu k závislosti na záchranné sociální síti. S touto závislosti se pojí nižší životní úroveň a z ní vyplývají negativní jevy, jež přímo ovlivňují sociální vztahy s majoritní částí společnosti. V závěru autor předkládá doporučení ke zlepšení kvality života a životní situace Romů ve třech městech okresu Vsetín jako určité metodiky nejen pro řešená města, ale i pro další města a obce v jiných regionech.

Abstract:

Dissertation is apply to life quality and situation of life of Romany in three cities of Vsetín district (Rožnov pod Radhoštěm, Valašské Meziříčí, Vsetín). Author on the basis of determine standards describe and evaluate the question of life quality of Romany ethnic and their relationship to majority part of society. Life quality of solve group is from point of view of mutual relation of majority very important, because importantly exert influence over connection of Romany ethnic within the society. Way of life of Romany population not even in three cities of Vsetín district create social distance, thereby prevent to bring forth social relations between majority and minority. This situation leads Romany ethnic to addiction on rescue social net in region. With this addiction is bind lower standard of life and from this follows negative effects which directly influence social relationships with majority part of society. In the end author presents advices for improvement of life quality and situation of life of Romany in three cities of Vsetín district as definite methodology not even for discussed cities, but also for other cities and villages in another regions.